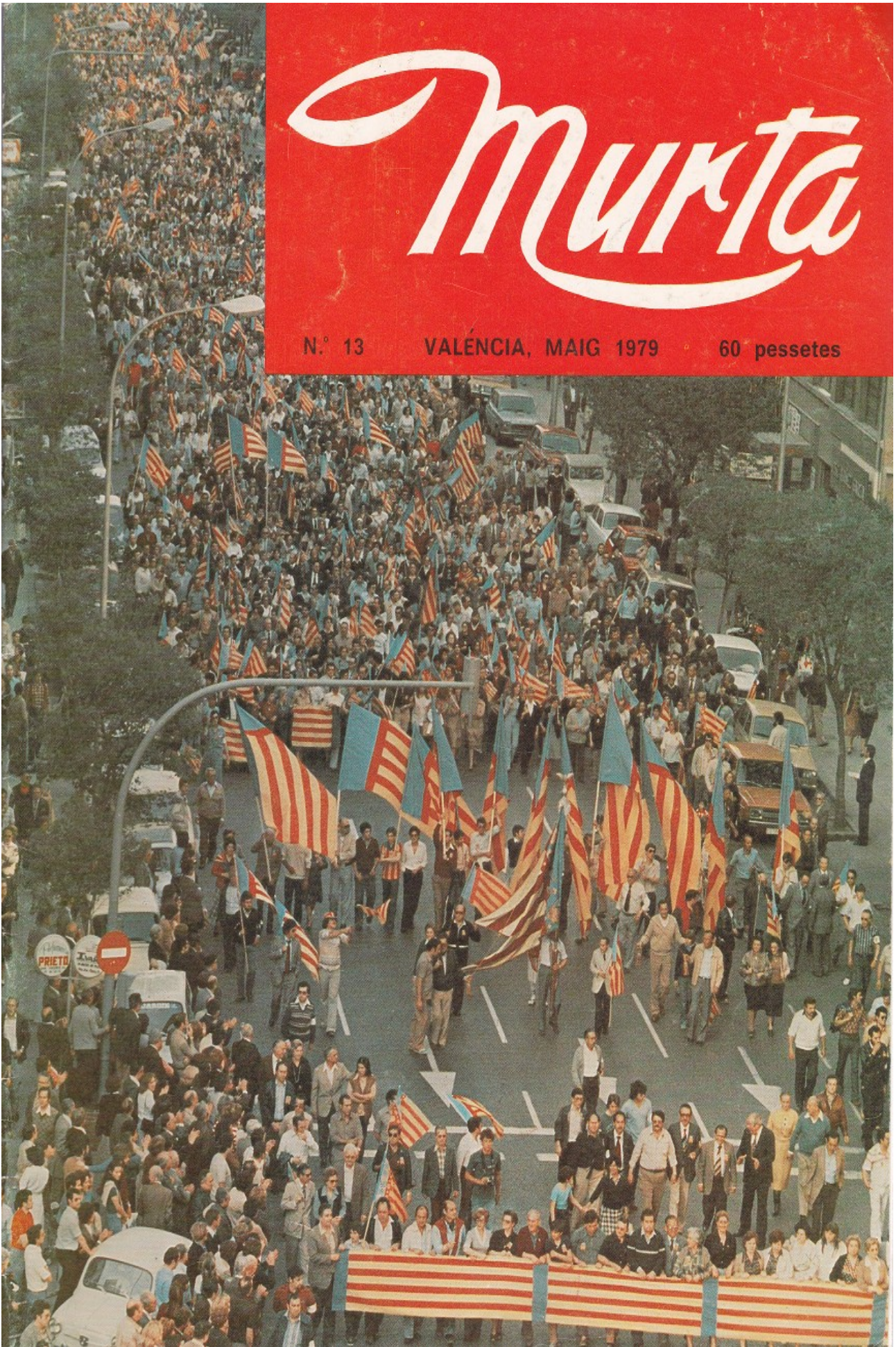

Murta

N.º 13

VALÈNCIA, MAIG 1979

60 pessetes

Sumari

	Pág.
Hui no parla MURTA	1
Pero hi ha distintes maneres d'«informar»	4
Açò ha vist Milo	9
L'u de maig. Antoni Fontelles	10
Te nom i... Ximeno	11
La nacionalitat valenciana i els «Països Catalans». Joàn Ferrando Badia.	13
Per la unitat, la llibertat i la pau del Regne. Miquèl Llop Català	16
¿Han desaparegút 8.000.000 d'espanyols? Manuél Zarzo Lozano	18
De les terres altes que banya el Palància. Miquèl Adlért Nogueròl ...	23
El pensament politic valencià. Eduàrt Chulià Vicent	27
Nit adíns. Miquèl Lerma	31
Les arrels del poble valencià: València durant el Paleolitic superior: Esplendor industriàl i artistic durant 15.000 anys. Josèp Aparicio Pérez.	32
De la meua fullaraca. Josèp Sanç Moia	34
L'epistolari de Joàn Lluís Vives. F. M. i LI.	37
Raconét de la llengua valenciana. Miquèl Adlért Nogueròl	39
Premi Angel Villena 1979	47

AVIS DE *Murta*

Per als que al recibir el n.º 12 els finalisà la subscripció

Tots aquells que encara no hagen enviàt ses ordens de carrec al Banc i còpia a estes oficines, els preguém que ho facen a la major brevetàt possible.

En el cas de que, per qualsevòl circumstància, no vullguen fer efectiva la quantitat de 720 pessetes per este sistema, poden enviar-la per gir postal a nom de PARAVAL, S. A., Grup Editor MURTA, n.º de compte 02405662 de la «Caja Postal de Ahorros, calle Lauria, 18, Valencia». O be enviar un taló a nom de MURTA, a esta oficina, carrér Cronista Carreres, 9, València-3.

MURTA

N.º 13

Maig 1979

Director periodiste:
Carles Sentí Esteve

Director literari:
Xaviér Casp

Edita:
PARAVAL, S. A.
Cronista Carreres, 9
Apartat de Correus 499
VELÈNCIA-3

Publicitat:
Apartat de Correus 499
Tel 365 80 72
VALÈNCIA

Deposít legàl:
V. 1.738-1978

Imprimix:
Quiles, Arts Gràfiques
G. Esteve, 19
VALÈNCIA

Fotogravats:
Añón

Distribuíx:
València: DISVESA
Castelló: SOLDI
Alacant: S. G. E. L.
Gandia: RICO
Elx: MARÍN

MURTA adopta per a la llengua valenciana l'ortografia de l'Acadèmia de Cultura Valenciana.

Hui no parla MURTA

Ya ho feren ben exténsament els mijos d'informació el dia 13 d'este mes, ressenyant l'estupenda manifestació del poble valencià.

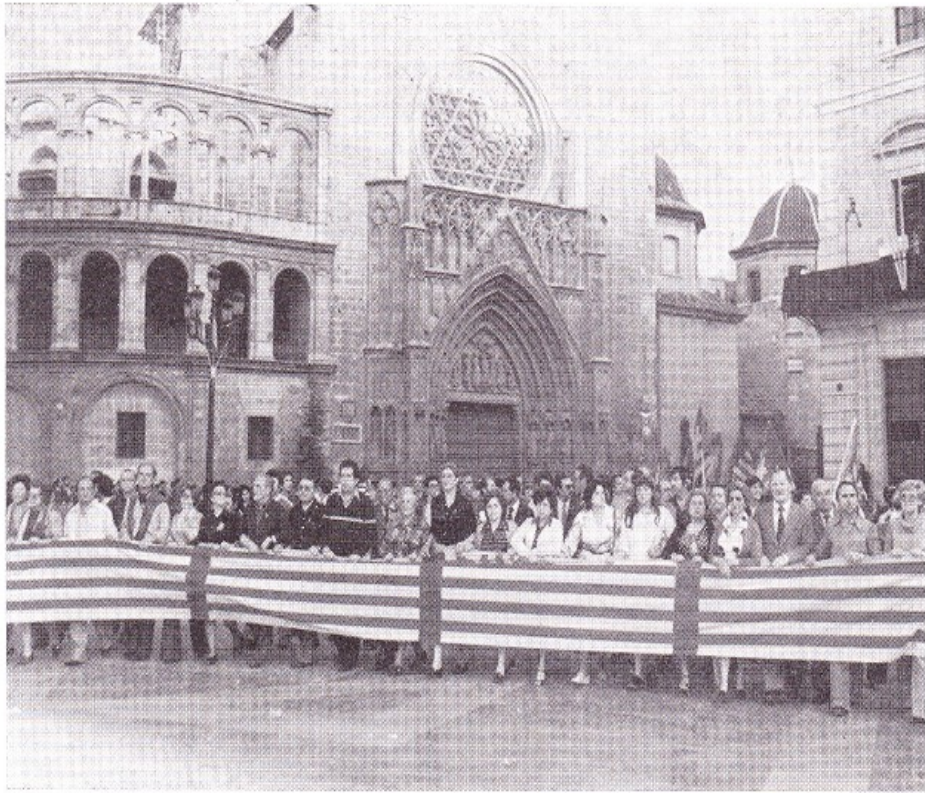
Del diari «Levante» d'eixe dia 13 son estes manifestacions:

«En contra de muchos pronósticos, el acto se desarrolló en perfecto orden, sin que se produjesen incidentes dignos de reseñar. Para algunos, estos pronósticos restaron participación. Una vez más va a ser inevitable la polémica de las cifras; como dato orientativo, se puede decir que el cortejo tardó casi dos horas en pasar por la puerta de la plaza de toros, y se barajaron cifras que van desde los cien mil hasta los quinientos mil asistentes, que daban los organizadores. No hubo representaciones oficiales, aunque sí pancartas de las tres provincias valencianas y de Baleares.»

Y de l'article de Maria Consuelo Reyna, en «Las Provincias» del mateix dia, son estes paraules:

«PUEBLO Y SOLO PUEBLO. — Cien mil, doscientas mil, trescientas mil... Ni sé cuántos eran, ni me importa demasiado. Lo único seguro es que el pueblo valenciano se volcó ayer en cuerpo y alma en defensa de su señora. El pueblo estuvo en la calle. Sin partidos. Sin consignas. Aquello era simple y llanamente pueblo. En estos días anteriores se había vuelto a decir que allí habría sólo 'cuatro gatos'. Y los 'cuatro gatos' se convirtieron en miles y miles. Que era de extrema derecha. Y se vieron puños en alto. Que 'la violencia callejera culminaría en esa manifestación'. Y fue total y absolutamente pacífica. Yo diría que casi familiar. En la manifestación —contra todos los pronósticos de los que querían que fracasara— no ocurrió nada. Fue tranquila y serena porque el pueblo se había propuesto demostrar tranquila y serenamente, a los que les están gobernando aquí en Valencia, que no quiere ser pisoteado en sus sentimientos y sus convicciones, que unas elecciones no borran la historia y los símbolos de Valencia así como así, que por encima de ideologías está el derecho y el deber de defender los más queridos y entrañables símbolos.»

A MURTA no li cal mes que deixar constància i afegir només unes magnifiques fotografies de Lluís Vidàl, les de les dos cobertes d'este número i les quatre que publicuem a continuació d'estes paraules.

Pero hi ha distintes maneres d'«informar»

Per eixemple: en el «Mundo Diario», del 13 de d'este mes, aparegué este gran titular:

El búnker-barraqueta se manifestó contra la senyera

I a continuació, la corresponsal de València, Mercedes Arancibia, entre atres coses, diu:

Varias decenas de miles de personas se manifestaron ayer tarde en Valencia, convocadas por una federación de asociaciones culturales, legalizadas anteayer, para protestar por la adopción por el Consell de la bandera cuatribarrada con el escudo autonómico. El presidente de la Comisión Constitucional, Emilio Attard, junto al secretario general de UCD en Valencia, José Ramón Pin y varios concejales centristas, han coreado al paso ante la Generalitat, gritos insultantes contra el presidente Albiñana. También han participado en la manifestación conocidos dirigentes de la ultraderecha local y antiguos presidentes franquistas de la Diputación.

La manifestación estaba integrada fundamentalmente por Comisiones falleras, grupos llegados de los pueblos cercanos y fuertes contingentes de Unión Regional Valencianista, grupos de Acción Valencianista, Falange Española y UCD. El desarrollo ha provocado un caos de tráfico en toda la ciudad.

I en «El Periódico», també del dia 13, van estos titulars:

UCD se manifiesta con los ultras contra el Consell **Unas 50.000 personas condenaron la senyera cuatribarrada**

I baix d'ells, la corresponsal Rosa Solbes, diu entre atres coses:

Unas cincuenta mil personas se manifestaron ayer en Valencia contra la senyera cuatribarrada del Consell del País Valencià —idéntica a la catalana— en un acto que fue más bien contra el propio organismo pre-autonómico. El permiso para la marcha fue concedido por el Gobierno Civil a solicitud de un grupo de entidades culturales prácticamente desconocidas, a excepción del Grup d'Acció Valencianista (GAV).

Los partidos de izquierda, Comisiones Obreras y el Sindicato Unitario llamaron a sus afiliados y al pueblo valenciano a no acudir a la manifestación. Fuerza Nueva y la Coordinadora Obrera Nacional Sindicalista (CONS) le habían dado su apoyo, y la Unión Regional Valencianista (URV) aprobó la participación de afiliados y simpatizantes a título individual.

DIRIGENTES UCEDISTAS

Entre los manifestantes se encontraba la plana mayor de la Unión de Centro Democrático (UCD) de Valencia: los diputados Emilio Attard, José Ramón Pin —secretario provincial—, y los concejales José Luis Manglano y Miguel Pastor. También estaban el concejal de URV, Vicente Blasco Ibáñez y el ex presidente de la Diputación franquista Ignacio Carrau.

I baix d'una fotografia de la manifestació, diu:

«A la derecha le gusta ponerle la franja azul a las cuatro barras.»

Reproduím, autorisats pels autors, dos expressius articles publicats en el periodoc «Ciudad» d'Alcòy, sobre la Senyera Valenciana.

El primér, titulat «¿Democráticamente?», aparegué el 19-4-79, i diu:

Quizá muchos alcoyanos no se hayan dado cuenta aún, pero por primera vez en muchísimos años (probablemente, desde siempre) están ondeando en lo alto de los mástiles de la enramada callejera de la plaza de España y otras zonas, la bandera cuatribarrada catalana. Una bandera y unos gallardetes muy respetables (por cierto, acabados de estrenar) pero que a los que vivimos por estas latitudes no nos dicen nada. Nosotros, los valencianos, estamos totalmente identificados con la de la franja azul, puesto que siempre ha sido ésta la que hemos aprendido a amar y a respetar desde pequeños. Y no por ser fascista (como se la moteja ahora) sino porque era la bandera de nuestra región, ¡la Región Valenciana!

Ahora, en los momentos difíciles que atravesamos respecto a determinación popular y democrática, sobre la bandera u otras circunstancias, el que haya ordenado la sustitución de la «senyera» de siempre por la catalana, seguro que se ha cubierto de gloria. Ha impuesto un símbolo a todo un pueblo por narices, sin pensar si a los demás les gusta o no. Si está por decidir aún esta cuestión a nivel de País Valenciano, ¿cómo alguien se ha irrogado esta prerrogativa de comparar a Alcoy a un consulado catalán? ¿No era lógico, evitando suspicacias de todo tipo, el que por ahora no hubiera ondeado ninguna bandera regional? Muy lamentable, señores, esta medida de pata administrativa (pues es de suponer que la orden no habrá em-

nado de un ordenanza del Ayuntamiento).

Por otra parte, no quisiera suponer que todo ha sido por presión de los futuros inquilinos de la Casa Grande. Sería demasiado ya. Casi un mes pregando que la democracia entraría en los Municipios y se cuelga la bandera catalana sin consultar al pueblo. Aunque me consta que algún flamante concejal está eufórico y satisfecho por ver flamear el pendón del Principado en estas tierras alcoyanas, sigo creyendo que no es obra de los ediles salidos de las urnas. ¡Sería una grotesca burla de la democracia que tanto nos han prometido!

Por descontado que en estas nimiedades de las «Senyeras» solamente estamos metidos «cuatro locos». Los cuerdos viven de espaldas a esas banalidades. Tanto les da cuatribarradas que azules. Y eso es precisamente lo que buscan los colonizadores. Que haya muchos levantamientos de hombros para imponer poco a poco sus símbolos, su política y sus teorías pancatalanistas. En lo que concierne esta vez han fracasado. En lo alto de los mástiles festeros luce garbosa la «Senyera» cuatribarrada, sí. Pero por encima de ella, resplandece como un amanecer límpido y transparente, el azul incomparable de nuestro cielo levantino. Ese azul divino (que jamás podrán arrebatarse) que corona ampliamente los inacabados gallardetes cuatribarrados.

A. NORTON MARTÍN

El según, titulat «¡Ya ondea la cuatribarrada!», se publica el 26-4-79, i diu:

A la chita callando, solapadamente, sin hacer ni mucho ni poco ruido, de forma taimada y, desde luego nada democrática, de la noche a la mañana aparecieron banderolas cuatribarradas en nuestra ciudad. Cubriendo la enramada especial para las fiestas de Moros y Cristianos en la plaza de España, puente de San Jorge, Gonzalo Barrachina, Generalísimo y demás calles y lugares céntricos. Formando equipo, eso sí, con las grímpolas de la media luna y con los gallardetes de la cruz, y también, claro, alternando con la enseña nacional.

Uno de estos políticos de la última hornada le espetaba a voz en grito a un antiguo colaborador de CIUDAD: «¡Per fi s'ha conseguit!» Por lo visto era esto de la imposición de la cuatribarrada una meta trazada de antemano. Y el otro le contestaba con el mismo júbilo: «¡Ja era hora!»

Sí, no cabe duda que aquí se ha metido la política por medio. Y, claro, este año, en estas fiestas en que se han invitado a relumbrones y pontífices del catalanismo, como Sanchis Guarner y Joan Fuster, a políticos como el presidente Albiñana, había que dar el golpe, había que quedar bien, había que traicionar al pueblo y, soterradamente, colgar barras catalanas por toda la población, aprovechando el fervor popular de la fiesta que, gracias a Dios, está por encima de estas campañas absurdas, y disfruta de muy buena salud.

En el centro de la «bandeja», y en los puentes del Viaducto, San Roque, Cervantes, etc., hasta el año pasado se podían ver pequeñas y «tímidas» señeras valencianas, con la franja azul, que nada ni nadie puede arrebatarse a los valencianos. Pero este año, con esta democracia del tres al cuarto, las banderolas cuatribarradas arrumbaron a aquellas otras diminutas y nada ofensivas.

Y uno pregunta: ¿quiénes han propiciado este golpe de efecto? Si han sido los partidos que van a formar el

Ayuntamiento, mal han empezado, sin consultar a la base, haciendo lo que les venía en gana y, sobre todo, guiados por consignas dadas desde lo alto, desde el seno, posiblemente de sus respectivas ejecutivas. Si fue el Ayuntamiento que se despide con el propósito de «congraciarse» con los vencedores, en mal hora lo hizo, y en mal momento la Comisión Municipal de Fiestas se prestó al juego. Si lo han hecho esos mini-grupos que no son en número, más que jugadores hay en un equipo de fútbol, pero que, desde luego, chillan y hacen más ruido que una legión, en tal caso tendremos una especie de «rebelión de las masas» que no siendo, en absoluto, representativas, son sin embargo, las que imponen sus criterios, fenómeno este que es cíclico en la historia de la humanidad. Y si se ha cometido el desaguisado por agradecer a unos señores a sueldo del capital catalán, de las ideas catalanas, de la política catalana, peor, mucho peor todavía.

El pueblo ha sido traicionado de todas todas. Se ha sorprendido su buena voluntad, se le ha impuesto una enseña que, en absoluto reconoce como propia y que, a fuerza de querer restregársela por los ojos está causando un efecto totalmente contrario, tal y como pasa con la lengua y las manifestaciones de otro signo o sesgo cultural.

En todo caso, piensa uno, haberlo dejado como antes: con la cruz, la media luna y la bandera de España. Aquellos románticos alcoyanos que en tiempos heroicos entronizaron la señora aquí y allá, que se jugaban el físico con sus actos eminentemente valencianos y patrióticos han sufrido —y menos mal que ya restan pocos en vida— una nueva incompreensión. Más todavía: una traición absoluta y premeditada.

Nos han sorprendido a todos y nos han tomado por imbéciles. Y eso, amigo lector, ya es demasiado.

JORGE VIDRIANES

Això dels «Països Catalans» seguïx caminant

La revista «Jano» del 5 d'abril, publica un llarc treball que titula «*La escuela de médicos-filósofos de habla catalana*», en la que figuren els següents meges VALENCIANS: Arnau de Vilanova (?-1311); Lluís Collado i Pere Jimeno (del segle XVI); Joan de Cabriada (del segle XVII); Andreu Piquer (1711-1772); Marià Pesét (1780-1850) que fundà l'Institut Mèdic Valencià. Per lo vist, tots ells parlaven català.

Per atra part, en el diari «AVUI» del 28-4-79, es publica el programa del «*Cicle de debats sobre Estatuts d'autonomia*» organisat pel «*Club Ramon Muntaner*», i llegim que tals debats «*comptaran amb la presència de destacats líders polítics d'arreu dels Països Catalans*». Entre tals líders polítics figuren ALFONS CUCÓ, ERNEST GARCIA, FRANCESC DE PAULA BURGUEIRA i CARLES DOLÇ. I diu que: «*Aquests debats seran presidits alternativament per Miquel Tarradell, president del Club Ramon Muntaner, i els vicepresidents Josep M. Llompart, VICENT VENTURA i Max Cahner.*»

En «*El Periódico*» del 8-5-79, es publica la ressenya d'u d'estos debats de la que transcrivim: «*Alfons Cucó després de analitzar el sentimiento nacional en el País Valencià a través de la historia se refirió al momento actual: 'La situación de histeria colectiva por la que en estos momentos pasa nuestro país hace que nos encontremos en práctica guerra civil. La fobia anticatalanista ha llegado a unos extremos que es un ataque a la democracia', manifestó.*»

Ací va una atra transcripció, esta també d'«*El Periódico*» pero del 10 del 4 del 79:

«NOUS HORIZONS»

«*Se ha reeditado el número de octubre-noviembre 1978 de la revista Nous Horitzons, número especial, monográfico, dedicado al Fet nacional i Països Catalans. Tanto por su volumen como por su contenido, se sale de la tónica habitual de la revista.*»

El número aborda ampliamente el hecho nacional en lo que afecta a Catalunya, las Illes, Rosselló y Valencia, es decir, dentro de la denominación de los Països Catalans, para entrar de lleno en un debate serio sobre el tema. Realizado por miembros del Partit Socialista Unificat de Catalunya, han colaborado en éste numero destacadas personalidades de la vida cultural catalana de izquierdas, como Joan Fuster, Vicent Ventura y Vicent Andrés Estellés.

Nous Horitzons, al desarrollar este tema, cumple con un viejo propósito y con el hecho de debatir abiertamente una cuestión que afecta directamente a todos los catalanes.»

I ací ne va una atra, esta d'«*El Correo Catalán*», del 18-4-79:

«Comienzan las jornadas Poesía-Països Catalans»

«*Las Jornadas de poesía (Països Catalans), organizadas por la Asociación Cultural de Granollers tendrán lugar del 19 de abril al 31 de mayo. El programa de dichas jornadas es el siguiente: jueves 19, recital de poesía en el que intervendrán Vicent Andrés Estellés, Agustí Bartrá, Joan Brossa, Joan Colomines, Ricard Creus, Salvador Espriu, J. V. Folx, Feliu Formosa, Josep Maria Llompart, Miquel Martí i Pol, J. Palau i Fabra, Pere Quart, A. Ràfols y Joan Vinyoli.*»

VICENTE VELA S.n.

**MAJORISTE DE JOIERIA I RELONGERIA
FABRICANT - EXPORTADOR**

VELAX
MARCA EN PROPIEDAD

Representants per a:

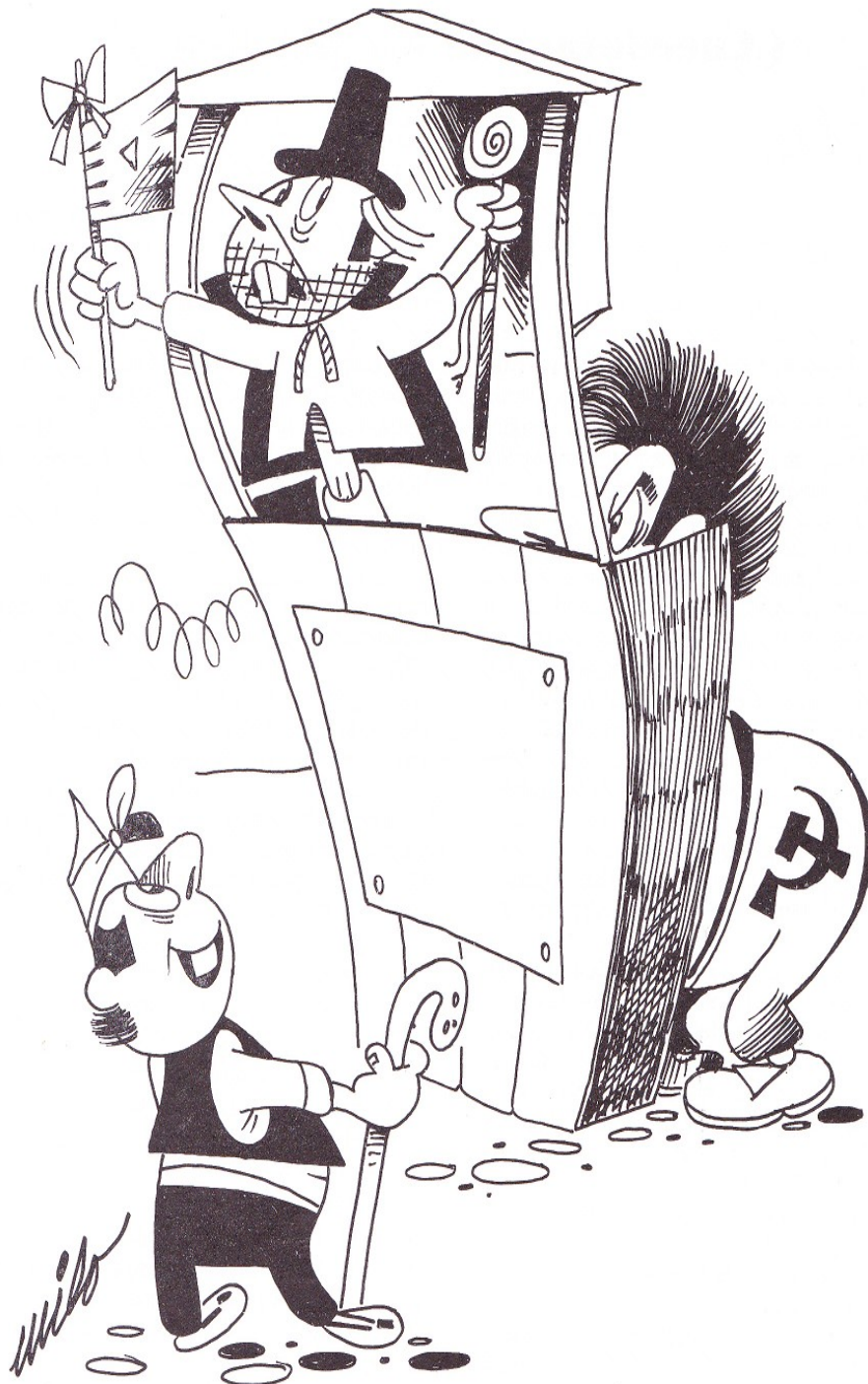
VALÈNCIA-CAPITAL, REGIÓ VALENCIANA,
MURCIA I ALBACETE, CATALUNYA, ARAGÓ,
NORT D'ESPANYA, ANDALUSIA,
MADRIT-CAPITAL, CASTELLA LA NOVA
I CASTELLA LA VELLA, BALEARNS,
EXTREMADURA

Monges de Santa Caterina, 8, 1.º (junt al parking d'El Corte Inglés)

Telefons (96) 321 69 26 (4 línies), 321 69 76, 322 95 65 i 322 95 66

AÇÒ HA VIST MILO...

L'u de maig

(Anecdotari de «la política»)

Per Antoni Fontelles

Deuria d'haver començat per titular «Uno de mayo», i ara explique per qué: «*como somos bilingües y apreciamos tanto*» la nostra llengua «*hacemos la propaganda en la otra lengua del imperio*» (a saber: imperi u, castellà; imperi dos, català). Pui sí, amables lectors, la immensa majoria de les pancartes —seria millor dir quasi totes— estaven en castellà, «*que es la otra lengua de los valencianos*», (la una es el català per als de-mò-cra-tes-de-to-ta-la-vi-da, o valencià per als feixistesdesempre), no hauria seguit igual si la manifestació fora valencianista-feixista, aleshores els-de-to-ta-la-vi-da hagueren dit que si estém «*castellanitzats*» o que si «*som reverends al centralisme madrileny*». Així estém i així nos và.

—¿Que com nos va?

—Pui recuperant la nostra cultura, manifestacions com esta... ne deurien d'haver tots los dies.

En la manifestació ¿o-bre-ra?-de-la-ban-de-ra-del-Conséll, se chillaren coses tan gracioses com «¿a on està la bandera ducedé?», «València rogeta està mes boniqueta», ¡ale, chicons, pintura i a pintar, que no se diga!, també la de «el burro i el aca fora de la plaça», «*la clase obrera unida no será vencida*», i atres relacions en la unitat sindical.

—¿No hi havia dos manifestacions?

—...

Pero passém a les banderes...

—¿Quines banderes?

—Pui eixes que tant apassionen als habitants de València i que fora de Trànsits ningú li dona importància.

—¡Ah!

N'hi havia banderes: morades, grogues i ro-

ges; blanques i verdes; roges; blaves i blanques; marfegosses, «del Conséll»; verdes roges i blanques, i alguna de «la ciutat» que quan foren avistades pels de-to-ta-la-vi-da se posaren a chiular als feixistesdesempre, ¡tota una lliçó de democràcia!, ¡si, senyor!, ¡la gallina de dalt caga la de baix!

Ara «la realitat de la ficció». La nota folklòrica i valencianera la donaren les múltiples banderes aragoneses, que no pendons del Conséll, als portadors de les quals, unes persones estratègicament situades en paraetes, els oferien «escúts del Conséll»; després poguí saber que estes paraetes quebraren.

—¿Per la poca venda?

Es una llàstima, perquè estos venedors eren simpatiquíssims, se t'acostaven, ¿vol un escút del Conséll per a penjar-lo en la bandera aragonesa?, la majoria els dien que no. I es que bandera i dictadura no hi ha mes que una.

—¿Quina, la del Conséll o l'atra?

—No m'he preocupat de saber-ho.

Dels papers i fulls que's repartien per allí, la característica general era una agresivitat latent o manifesta que's transmèt al lector. Atacs al govern, atacs d'unes centrals a atres, atacs als partits. Ara recorde una pintada que hi ha en l'Avinguda del Port de València-ciutat que diu «qui no sap crear, destruir». Tota la propaganda de convocatòria està feta en castellà, únicament, llevat d'uns pocs papers que ho estan en bilingüe, u d'ells el del PSAN.

—¿Pero l'ambient de cobertura dels PP.CC. no son les terres «*catalano-parlants*»?

—Diuen que rectificar es de sabúts.

En estos moments estan fent per la tele un

TE NOM I " " "

Per Ximeno

La difusió del terme "País Valencià", per a fer referència a les terres valencianes, ha segut u dels punts bàssics dins l'estructura que s'anà forjant pels anys cinquanta, i que representava la continuïtat dels afanys imperialistes de Prat de la Riba, el qual i en un artícul publicat en "La Senyera", el 12-1-1907, dia: "...parlem de la Catalunya gran, que no és el Principat tan sols, ni Mallorca, ni el Rosselló, ni València, sinó València i Mallorca i el Principat i el Rosselló i tots alhora. Tots som uns, tots som catalans".

L'estructura a la qual havia fet referència abans, no es atra que la de "Països Catalans", versió moderna de la "Catalunya gran" de Prat de la Riba.

U dels personages que mes varen contribuir en València a que la idea dels "Països Catalans" prenguera cos i fora acceptada de bon grat per un determinat sector universitari allà pels anys xixanta, fon Joan Fuster, autor de l'"opuscle" que portava per títol "Qüestió de noms", en el qual i com ara vorém, deixa ben clar quin es el motiu pel que s'ha d'utilisar la denominació "País Valencià", quan s'haja de fer referència a les terres valencianes.

Es en l'any 1962 quan Joan Fuster publicà l'esmentat "opuscle", il·lustrat en les primeres planes, per un mapa dels "Països Catalans", i

a on en parlar de la denominació del territori, diu:

"...l'ideal fóra adoptar, no ja la forma 'Catalunya Gran', sinó senzillament Catalunya, per designar les nostres terres. Ara bé: aquesta aspiració ha d'ajornar-se sine die. Podem preparar les condicions materials i morals perquè, un dia sigui ja factible. I és per això que en certs moments caldria recomanar una cautela esmolada en l'ús de la paraula 'Catalunya'. Hauríem de fer els majors esforços per reservarli en el futur aquella amplitud integral. És per aquesta raó que convé emprar sistemàticament la denominació 'el Principat', per referir-nos a la Catalunya estricta..."

Mes avant seguix dient:

"Més apta que la forma 'Gran Catalunya' o 'Catalunya Gran' és la de 'Països de Llengua Catalana'. I millor encara la de 'Països Catalans', que tant s'ha estès en els últims deu anys... Països Catalans té, en primer lloc, l'avantatge de la concisió i de la 'normalitat'. En té, de més a més, un altre que provisionalment salva i acull les persistències dels particularismes tradicionals: és un plural."

A continuació concreta en les següents paraules:

"La història i les estructures socioeconòmiques ens han marcat, fins avui, amb un 'caràc-

reportage sobre les manifestacions de hui «en Cataluña y en el País Valencià»; passen d'un lloc a atre i no t'enteres; clar, com les centrals sindicals son quasi les mateixes i els partits polítics també..., pero per a això està «el pendó del Consell» diferenciador d'atres comunitats autònomes.

—¿Algú ha vist la diferència?

P.D.: La informació de les manifestacions la poden trobar en la premsa d'eixos dies.

A tot açò yo presencí, de les dos manifestacions, «la política», encara que no poguí vore al nostre president del Consell del PSOE. També sent que a l'atra, «la unitària», com que no puc partir-me, no assistí... atra volta serà, germà.

ter' local lleugerament distint. (...) Es lògic que el nom que pretenem imposar-nos reflecteixi aquesta pluralitat alhora que afirmi i afermi la nostra unitat. Per això Països Catalans és el terme més oportú que hi podríem trobar.”

Finalment diu:

“... 'Països Catalans'. I després 'Principat', 'País Valencià', 'Illes Balears', 'Rosselló', 'Andorra'. És probable que hi hagi puristes que, en nom de la història i de les seves enyorances personals mirin amb disgust algunes d'aquestes denominacions. ¿Per què 'Illes' i no 'Regne de Mallorca'? ¿Per què 'País Valencià' i no 'Regne de València' o 'València'? ... ¿I per què mantenir 'Principat' quan deixem de banda els 'regnes' de les altres regions? No puc demorar-me ara a justificar una per una aquestes solucions (...) Diré només que són, tot ben sospesat, les solucions més útils, tant des del cantó local respectiu com des de l'angle de la comunitat.”

Després de llegir detingudament els plantejaments de Fuster, no crec que hi haja ningú que pugui dubtar respecte al significat i funció que el “pancatalanisme” li ha designat a la denominació “País Valencià”. Com hauràn pogut comprovar, Fustér no pot demorar-se a expli-

car lo que ell mateix es pregunta en l'últim paràgraf, simplement perquè això que ell planteja, i en la història en la ma, no té explicació o justificació possible.

Si a tot açò li afegim que la denominació “País Valencià” no té mes antecedents que l'haver seguit usada en un cert nivell, durant la Segona República i no precisament en el sentit que li dona Fustér, sinó pel simple fet de resultar refractari per als republicans, el terme “Regne de València”, el qual era considerat monarquiant.

Les conclusions que se poden traure a la vista de lo expòst, són que, en primer lloc, la denominació “País Valencià” no té antecedents històrics, manco encara si la posém front a les altres denominacions que per sa tradició multi-secular i plena vigència, definixen en molta mes propietat les terres valencianes, en son context polític, històric i cultural, i en segon lloc, com ha quedat demostrat, l'acceptació del terme “País Valencià”, equivaldria a donar via lliure als plantejaments que tenen com a fi la integració de les terres valencianes dins l'anti-històric engendre que suponen els “Països Catalans”.

PELUQUERIA PACO

Sogueros, 5, baix
VALÈNCIA-3

FRANCISCO ESTELLÉS, S. A.

CHAPES - FUSTES

Marqués de Zenete, 21 Tel. (96) 326 39 00
Telegrams: Ebano Telex: 64116 Ebano
VALÈNCIA - 7 (Espanya)

QUILES
ARTS GRÀFIQUES
CREATIVES

GRAVADOR ESTEVE, 19
TELEFON 334 67 63
VALÈNCIA - 4

La nacionalitat valenciana i els «Països Catalans»

Per Joà Ferrando Badia

Catedratic de Teoria de l'Estàt i Dret Constitucional

València es «Cap i casàl» del Regne de València, com diuen els Furs. El Rei Don Jaume, aquell Rei que va transformar el Regne arap, creat l'any 788, en Regne cristià en 1238, li donà una independència i sobèria en el marc de la Corona d'Aragó. València, l'estructura històrica de la qual està integrada, seguint al gran historiador Américo Castro, per la barreja i combinació d'estos tres ingredients: romà-cristià, arap i judaic, de la interrelació i coordinació dels quals s'ha decantat la típica configuració de la personalitat valenciana en tots els ordens, estant condicionada també per les formes de producció que, en son dia, establiren nostres antepassats i el particular procés de desenròll i conformació de nostra estructura econòmica que ha tingut una incidència en lo social ben coneguda. Per això, la personalitat diferenciada de València obligà a que el Rei Don Jaume no anexionara l'antic Regne arap ni a Aragó ni a l'antic Comtat de Barcelona. Este quadrant de la geografia espanyola està passant moments difícils pero esperém que s'aniràn superant a poc a poc perquè el Poble Valencià està prenint consciència del seu fet diferencial sense caure, per açò, en ninguna classe d'esperit secessionista o separatista.

¿Països Catalans?

Per part d'un concreta minoria, i en certes i limitades publicacions, es va començar a parlar, des de fa algún temps, en València —én el sopòrt econòmic de la Banca Catalana—, davant de la inviabilitat de dur a terme la seua quimera de «Països Catalans», de que l'antic Regne balear, l'antic Regne de València i el País Català han compartit una mateixa història, una mateixa cultura i una mateixa llengua.

Només voldria fer unes puntualisacions relatives tan sols, ací i ara, a la qüestió de la

història («supòstament» vixcuda en comú entre els Estats que, en son dia, integraren la Corona d'Aragó), una sèrie d'interrogants a esta postura dels que, de contrabando, volen introduir nos l'existència d'una hipotètica comunitat històrica, cultural i llingüística, que vindria a ser lo equivalent a lo de «Països Catalans». Saben que es «anticonstitucional» l'existència jurídica dels dits «Països Catalans», pero constants en la seua obstinació nos volen introduir d'amagatotis la mateixa supòsta realitat, parlant-nos d'hipotètics vinculs comuns.

¿Es veritat que el Regne de València i el Comtat de Barcelona tingueren una història comuna? ¿Quines relacions hi havia, per exemple, entre el Regne arap valencià, que va existir des de l'any 788 al 1238, i la per aquell temps inexistent, per als araps, Afrànc, es dir la que en el segle XII se dirà Catalunya? ¿Quina història tingueren en comú els distints Estats que integraren la Corona d'Aragó? ¿No es cert que cada Estàt, en el marc de la Corona d'Aragó, era independent i sobirà en tots els nivells, tant economics, socials, polítics i academics? ¿No es cert que, concretament, el Regne de València, tenia els seus Furs o Lleis, sa moneda i comerç propis, sa pròpia Universitat? I, lo que es mes important, ¿no es cert que la història soci-econòmica valenciana estigué condicionada pel modo de producció agrícola creat en l'època del Regne arap, que no conegué mai la que mes tart se diria Catalunya? Podriem fer-nos atres interrogants, pero acabém en lo següent:

1) No se pot parlar d'una «història vixcuda en comú» a partir de la conquesta del Regne arap de València pel Rei Don Jaume I; 2), no se pot oblidar que tota la història multiseular valenciana anterior a 1238 es la que mes ha influít i està subjacent a tot lo llarc del Regne cristià i fins nostres dies, i condiciona que la «nacionalitat» valenciana, anterior a la

catalana en prou sigles, tinga uns problemes economics, socials i superestructurals propis i diferenciats. I cal no oblidar el propi i peculiar model de desenròll, que arranca especialment del segle XIX, que ha condicionat les formes socials i culturals que han conformat d'una manera clara la personalitat valenciana.

I per ultim, aném a dir: ¿es que des de que començà el regnat, en Espanya, de la Dinastia Borbònica, tant la burgesia de Catalunya com la de València no han tingut les seues mirades posades en Madrid, vivint completament d'esquena i, éen elles, els pobles català i valencià? ¿I son 270 anys els que fa ya que es va trencar, pel primer Rei Borbó, la Corona d'Aragó i, per tant, la independència política de cada u dels Estats integrants de la citada Corona!! ¿On està, per tant, la història vixcuda en comú?

I, finalment, denunciém la falsetat històrica que de tant en tant se propala quan s'afirma que la Corona d'Aragó fon una «Confederació» o lo que encara es mes fals una «Federació». Només fon una «Unió Reàl». I resulta ya aberrant l'afirmació de l'existència d'una «Confederació Catalano-Aragonesa», frase encunyada per Antoni Bofarull i de Brocà, en 1869, que no troba base en cap de document de l'època. Per tant, ¿quan? ¿Com existí tal Confederació? La Història està a la ma del que vullga per a demostrar lo contrari. Lo únic que's persegueix, éen la utilització d'estos conceptes erronis, es anar mentalisant-nos per a la formació de la Gran Catalunya, de la que el Regne de València no seria mes que una regió de la mateixa.

L'enquesta IPSA-GALLUP

Una enquesta realisada per una de les mes prestigioses empreses mundialment dedicades a sondejos d'opinió pública, la IPSA-GALLUP, sobre qué ocorreria si se celebrara, en la nacionalitat valenciana, un referendum sobre el tema dels «Països Catalans», donà els següents resultats: NO als «Països Catalans», 88'3 % i SI als «Països Catalans», 11'7 %. Davant d'estos

LLAVANERIA I TINTORERIA D'ARRANCAPINS
FRANCÉSC GIL

Centrèl: Doctor Sanchis Sivera, 9 (junt a la Gran Via de Ferrando el Catolic). Tel. 325 20 77. VALÈNCIA
Tallér: Cervantes, 38. Tel. 379 20 78. CHIRIVELLA

resultats i d'atres manifestacions populars al respecte, com la que es va fer el dia 12 d'este mes i en la que participaren mes de 300.000 persones de moltes parts del nostre Regne, ¿quin sentit tenen certes recalcitants postures pancatalanistes?: sembrar la confusió i dividir al poble valencià... i així se facilitarà u dels fins perseguits pels líders pancatalanistes: *debilitar o despersonalisar la Nacionalitat valenciana i, així, anar deixant-la, a poc a poc, a mercé de la influència catalana. Existixen proves basades en documents «manuscrits» pancatalanistes que han caigut en nostres mans...* Pero hi ha una prova pública, fronterera ya en lo ridicul, que es: els pancatalanistes, o «Els Panques», com se'ls diu ya vulgarment en València, han reduít el Regne de València a «País Valencià» i han elevat de categoria a Catalunya, ya que el comtat de Barcelona l'han transformat en Principat de Catalunya. I resulta curiós que estos «panques» son els mateixos que diuen, als quatre vents, que es un *anacronisme parlar de Regne de València*. ¿Per qué no es anacronic utilisar el terme de Principat? A tot açò —i com vorém després— València ha segut sempre Regne des de l'any 788 al 1707; en canvi, Catalunya no ha segut mai Principat. ¿Qué se preté éen tot açò? *Llevar importància a València; buidar-la de sa gran història per a així, a poc a poc, reduir-la a una simple regió de la nació catalana: heus aci la política dels pancatalanistes; heus aci, en essència, lo que implica la teoria dels «Països Catalans»*. Pero, aném a vore el cas sitomàtic al que aludiem abans, a sabér, la transformació del Comtat de Barcelona en Principat de Catalunya i la del Regne de València en «País Valencià».

País i Principat

Alguns «valencians» catalanisants venen utilisant expressions com les següents: «Les Illes», per a designar l'antic Regne de Mallorca; «País Valencià», per a indicar el Regne de València que, aném a repetir-ho una volta mes, inicià sa existència com a Regne arap l'any 788 i finalisà com a tal l'any 1238 i des d'esta data fins a 1707 com a Regne cristià, fundat com se sap pel Rei Jaume I. (El titul de Regne de València *encara no s'ha derogat jurídicament*, seguint, per tant, en vigor, tant es així que en el Reàl Decrét de 30 de novembre de 1833, firmat per Javier de Burgos, pel que se feu la divisió d'Espanya en províncies, se respecta,

entre atres, el títol de Regne de València, que comprendrà, segons el citat Reial Decret, les províncies de València, Alacant i Castelló de la Plana). I, en canvi, estos mateixos «valencians» utilitzaràn el terme Principat per a referir-se a Catalunya —que te sa existència a partir del segle XII—, que no fon Principat, sinó Comtat, com pot comprovar-se llegint les Cròniques del Rei Don Jaume, i així trobarém en la «Colección diplomática» del Rei Jaume I, el Conquistador (València, 1918) d'Ambrosio Hucí, que des del document del 19 de juny de 1217 fins el 30 d'octubre de 1274, entre els títols de Rei figura el de «Comes Barcinone».

El Rei Jaume I, des del 28 de setembre de 1238, la fórmula que utilisa en sos documents es la següent: «Nos Jaume, per la gràcia de Deu, Rei d'Aragó, de València, de Mallorca, Comte de Barcelona i senyor de Montpel·lier.»

* * *

¿Per qué rebaixen València de Regne a «País» i a Barcelona l'eleven de Comtat a Principat de Catalunya? ¿Qué perseguixen é n açò? ¿A qui aprofita esta actitud? Als valencians, per supòst que no. Per tant, confirme la meua teoria que s'està intentant —én lucre o sense ell (yo no ho sé, encara que la majoria dels valencians opinen que als dirigents intel·lectuals els arriben ajudes...)— preparar al Poble Valencià, sense escarotar, que es vaja concientiant que es una part dels dits «Països Catalans». I així uns afirmen que é n la unió é n Catalunya, serém mes forts front a Madrid..., etc.; atres parlen —com un exdiputat ucediste— de l'«estatutillo» per a València... i no de l'Estatut. ¿Per qué eixe diminutí? Símplement, perquè ya respò n un diputat banquer català preguntant-se ¿per qué volen els valencians un Estatut si ya tindrem els catalans el nostre que serà per a tots els membres integrants dels «Països Catalans»? ¡Encara com es anticonstitucional la federació de comunitats autònomes! ¡Pobre Poble Valencià si queixant-se tota sa vida del patró madrileny, caiguera ara —i en la dita democràcia pluralista que recentment s'ha estrenat per a tota Espanya— baix de l'esfera d'influència i domini català! La Nacionalitat valenciana es un bon mercat per als catalans, i els valencians —que ya van percaçant-se d'açò— no se deixaràn enganyar pels «panques», per molta literatura i filologia que tiren a l'assúnt.

Després de tot lo que ha aparegút —escrits i fotografies, inclús de diputats socialistes duent abans de guerra la bandera é n blau FORA DE LA CAPITAL— publicat en MURTA, i ben recent, en el número anterior, en l'artícul de Miquèl Adlèrt Nogueròl, on te referències a la bandera valenciana, i tot lo dit sobre fets històrics d'abans de la guerra civil i durant ella que, no sòlament son també història com els anys de dictadura sinó mes «historics» per mes antics, nos complàu, per a gaubança dels nostres lectors, per la comicitat que te l'actitud «banderil» del marxisme valencià, reproduir lo que Javier Sanz, «De la Comisión Ejecutiva Nacional del PSOE - PV», escrigué en «Las Provincias» de 20 d'octubre passat:

«Pero sin embargo, sobre todo para la mayoría de los valencianos que no hemos vivido durante la II República y la guerra civil, los años de lucha contra el régimen franquista son un valioso referente a la hora de identificarnos con los símbolos representativos del pueblo valenciano. Y es revelador que en los duros años de lucha por la recuperación de las libertades individuales y colectivas, los demócratas valencianos que aclamaban la libertad y la autonomía, enarbolaban una bandera con cuatro barras rojas sobre fondo amarillo.»

¡«Ma» que sap est'home!»! Després de reconeixer que no sap res de fa mes de quinze o vint anys, li nega valor a lo anterior a eixos anys, que no sòlament també son fets històrics sinó «mes històrics», com hem dit. ¡Vaja rigor científic el que tenen els marxistes! Perqué en canvi, Marx es mes d'un segle anterior a eixos anys de lluita que diu Javier Sanz, que seguíx, no obstant, l'ideari i la bandera roja del marxisme. ¡Quin rigor científic el de Javier Sanz —que expressa l'opinió del partit— de creure que només lluitaven ell i sos amics, o que els atres que lluitavem portavem també com ells la bandera vinguda de Catalunya!

Per la unitat, la llibertat i la pau del Regne

Per Miquel Llop Català

Nos referim a nostre Regne de València. La preocupació per la unitat interna, sa independència i la pau comença en els monarques i en els regidors del Regne i de la Ciutat, des de sa fundació, en el segle XIII. Després de la desaparició del Regne com a tal, i de les seues Lleis com a conseqüència de la batalla d'Almansa, al resorgir l'esperança d'un nou donar a llum a la vida, reapareix la mateixa preocupació: la unitat, la llibertat i la pau.

En 1930, en el preambul del llibre primér d'"Els Furs de València", l'autor —Gayano Lluch— deixà escrites unes frases que —al meu humil pareixer— seguixen tenint vigència. També la tenen les afirmacions que, en lletra menuda, seguixen a la "Dedicatòria". En elles vullc iniciar el comentari a una carta d'Alfons II, sellada en el sello real i datada en la Iglésia de Sta. Maria de la Seu de València, el 10 de giné de 1329.

A Gayano el cite tal com apareix escrit, sense esmenes en el vocabulari ni en l'ortografia. Estes son les frases: "*Ham envellit vensuts i volem rejoyenir sent lliures. Si no haberen opresors no se lamentarien els desafurs dels oprimits*". Les atres frases aludides son estes: "*Deu i el mon son la suprema veritat del home. Dient la veritat se honra a Deu i al mon. Honrem, pues, al mon dient la veritat i Deu premiará la nostra obra*".

Don Jaume I, aconsellat per sabis bisbes, nobles i homens de ciutat, va crear "les costumes e ls establiments del regne e de la ciutat de València". Observém que'n els documents reals de caracter generál van sempre units el Regne i la Ciutat. Els Furs tingueren vigència en tot el Regne, com també la major part dels privilegis reals. Esta mateixa unitat Regne-Ciutat, Ciutat-Regne, deuria mantindre's, sense escisió, en l'observància de les "Costumes".

La finalitat d'estes lleis particulars del Regne es presenten clàrament en el primér apartat del Prolec. (Utilisém per a les cites l'edició de

1970, d'Ed. Barcino). Allí es llig: "Com manamens sien de dret honestament viure, e altre no agreuyar, e son dret a cascú donar, e ls príncips de les terres, per la misericòrdia de Déu, agen reebuts los governaments dels regnes per ço que donassen egualment son dret tam bé al pobre com al rich, e que purgassen de mals hòmens, ab gran diligència, les provincies a ells comanades, no departén d'on fossen aquels mals hòmens...", per a conseguir tot lo dit, el Rei codificà les "Costumes".

Tement, sense dubte, persistències i infiltracions estranyes, deixà escrit en el mateix prolec: "Vedam donchs que nengunes altres costumes en la ciutat ho en alcun loch del terme altre del regne de Valencia en alcuna cosa no agen loch...". S'estrenava un regne independent per voluntat del Rei, i la mateixa voluntat real vullgué que's governara per ses pròpies lleis. ¿A cas D. Jaume temia l'ambició dels cavallers que l'ajudaren en la conquesta d'estes terres?

Un segle després regien els furs d'Aragó en algunes viles, en territoris de nobles i els mantien alguns particulars. Concrètement Vila-real i Borriana, situades en l'actual Plana de Castelló, sollicitaren el canvi de Furs —deixar els d'Aragó per a adoptar els de València— durant les Corts celebrades en València, l'any 1329, i presidides per Alfons II.

En esta data —1329—, Alfons II va manifestar el seu disgúst de que's mantinguen els furs d'Aragó —parla només d'Aragó, lo que paréix indicar que ya no existien en el Regne atres furs— en alguns llocs del Regne i per alguns particulars, encara que estos foren pocs, haguent com n'hi havia uns Furs de València, des del temps de la seua conquesta. Lo que preocupava al Rei, i degué pensar que també als governants, era el perill de divisió interna, l'abús dels privilegis i les discòrdies entre els pobladors del Regne, factors tots contraris a la pau.

En el privilegi o carta d'Alfons II, escrit en

llatí, es llig que la persistència dels furs d'Aragó en el mateix Regne de València conduïa a una ruïnosa divisió i a la discòrdia entre els homens. Concient del perill, vol seguir la trajectòria dels seus antepassats que —segons sa confessió— treballaren intènsament per a impondre a tot el Regne una llei única i pròpia per a tots: Els Furs.

En les Corts que celebrava en València el mencionat Alfons II, els prelats, els nobles, els cavallers, els militars, els ciutadans i els prohoms de les ciutats i viles manifestaren el mateix desig, sollicitant la intervenció real en un assunt de tanta importància i de lamentables conseqüències.

L'imperatíu dels seus predecessors en el tron, sa pròpia inquietut per aconseguir la unitat i la pau i el clamor de tots els estaments mogueren la voluntat del Rei. En les Corts, en jurament solemne, i en la carta sellada, va ordenar la total supressió dels furs d'Aragó, implantant per a tot el Regne, sense excepció, el Furs de València.

"Per lo qual, per a que en avant l'abús del dit fur d'Aragó, que ocultament fon per alguns introduït en perjudi del dit Regne, no corrompa l'estat general de dit Regne, i per a que no proporcione motius de divisió i de discòrdia, per pròpia voluntat i en l'assentiment de tota la Cort, establím i ordeném i decretém..." que aquells que, de qualsevol condició o estament siguen, vivint en el Regne de València, mantenen el fur d'Aragó, els deixen i adopten els propis de València. El monarca concedí tres mesos per a secundar sos mandats; els que, passats estos tres mesos, no obeïren lo establert en la carta, quedaven privats de tots els privilegis i gràcies. La carta pot llegir-se en *Aureum Opus*, privilegi VII, d'Alfons II.

La necessitat d'una Llei única per a tot el Regne, com a base d'unitat i convivència, fon percebuda per tots els estaments, tant en les ciutats com en les viles. Des del moment en que se sentiren "u", els valencians no toleraven intromissions. No feen mes que seguir a qui va crear el Regne i la Llei, que fon: "... per ço que donassen egualment son dret tam be al pobre com al rich, e que purgassen de mals homens, ab gran diligència, les provincies a ells comanades, no departén d'on fossen aquells mals homens ...". En nota s'explica el sentit de "no departén", "no distingint", "sense tenir en compte", "sense prendre en consideració "...d'on fossen aquells".

En l'anim d'Alfons II, al pendre la decisió de suprimir l'aplicació dels furs d'Aragó per alguns particulars, eren "mals homens" els que, per seguir normes estranyes al Regne, motivaven divisions enfrontaven als homens i provocaven discòrdies.

Com Jaume II, en el privilegi de la unió dels regnes d'Aragó i de València i del Comtat de Barcelona (A. O., CII), podriem citar la frase de l'Evangelí: "Tot regne dividit serà destruït". El Rei vea clàrament que la unió de totes les forces capacita a un regne per a defendre el be comú —res publica— del regne front als atacs de l'enemic, "*et publica res adversus hostiles incursus fortificatur uberius et salvatur*".

En la nova marcha del Regne, creguém que seria molt util —tenint en compte la circumstància del temps— rellegir i penetrar en l'espírit de l'antiga legislació i en l'àmplia colecció de privilegis i cartes reals. En el sustrat trobaríem la veritat de nostre ahir, i els aspectes definitoris de nostra personalitat de valencians, es dir, els que habitém, com en casa pròpia, l'antí Regne de València.

COOPERATIVA DE CREDIT

Caixa Rural

TORRENT

Centràl: Avda. Martirs, 20

Urbana: Unificació, 19

PICANYA

Sucursàl actual: Sant Josèp, 16

Pròxima inauguració: Colón

¿Han desaparegüt 8.000.000 d'espanyols?

Per Manuel Zarzo Lozano

I. PRELIMINARS

Tot poble que creu i diu ser nació, no ho es forçósament. La voluntat de ser-ho no li es prou, perquè ser nació es una cosa que ha anàt fent-se per mig del pas de sigles i de consecucions que homens de generació darrere de generació han conseguít.

Quan es parla de gent én educació hauriem d'acceptar que la te tot el que davant de nosatres la manifesta. Pero la intel·ligència del poble d'a peu, del vulgar, del de carrér, ha sabüt, per mig del seu refranér, ensenyar-nos a distinguir lo que aparenta de lo que es. I ha distingüít al que aparenta educació del que la te, per mig del conegüt dit: «*En la mesa y en el juego, la educación se conoce luego.*»

Qui es el cap de la formació d'una gran nació, geogràficament parlant, la dels «*Països Catalans*», el capitál barceloní, vol fer-la fent-nos creu-re que Balears i València ixen afavorides integrant-se a ella, que ha següt des de sempre i ho es: «nació plena del gran territori, del que incruéntament nos varen separar».

Pero qui ho aparenta, no sempre ho es. En el joc i en el menjar, com diu el dit, es conéix un poble. I es un poble clàrament definit qui es, ho aparente o no, una nació. Tením bandera pròpia i distinta, des de fa sigles; tenim himne propi, del mestre Serrano, fa molts anys; tením festa de fama mundiàl, des de fa molt. I perquè els valencians tením tot açò com a poble i, per tant, com a nació, tenim cultura pròpia, llengua pròpia, menjars propis i, també, un joc propi. Tot ben diferenciàt de qualsevòl atra nació.

En la majoria dels pobles valencians, grans o chicotets, l'edifici de mes importància fins a fa molt poc, després de l'Església, era el trinquet. I allí, qualsevòl vesprada de dijòus, di-

ssabte o dumenge, hi havia partida. Corda al mig, que separava els dos camps. A una part, én faixa roja, el que trau. A l'atra, faixa blava, el que resta. L'espectacul de les cares que giren d'una a l'atra part seguint el volar de la pilota, es digne d'admirar-se. I entre pilota i pilota, la veu del «marchaor» que demana les apostes dient alternativament: «I al que trau... cinc duros»; «i al que resta... cinc duros.»

II. ¡I AL QUE TRAU... CINCO DUROS!

Els tocava traure als de la faixa roja.

Des de quan Einstein descobrí la teoria de la relativitat, tot en este mon es relatiu. Es dir, que no hi ha res que siga com es, sinó com se nos presenta davant de nosatres en relació al punt de mira o lloc des d'on es mira. Un cigarrèt posàt a un metro de la nostra mirada, es tan gran com el campanari que apareix plantàt a dos-cents metros mes darrere.

El que trea guanyava perquè imponia el seu joc i la gent apostava al seu favor. Per això, el «marchaor» cantava: «al qui trau, cinc duros».

Pero a la llarga, guanya qui juga millor. Pot canviar-se el punt de mira i la cosa ya no es lo matéix. El navegant que des de llunt trobava melodiós el cant de la sirena, de prop moria baix les seues forces. La mare que no donava importància al chiquet quan li dia que son pare li estava dient a la criada: «rebolons, tres pins», no li paregué lo matéix quan es va quedar sense criada i sense home, perquè lo que el pare dia a la criada era «recollons... quins pits».

Per a Josèp M. Muntanér i Pascual, en son articul del diari país-catalanenc «Avui», del dumenge 25 de març, pàgina 18, titulàt «*Catalans*

d'Aragó i Múrcia» que ell encara no s'ha atrevit a sumar. Seriem ya catalans 10.624.100... tots i la mare.

Seguint el joc del que «trau», pensém que estém ya en 1979. Espanya ha aumentat d'habitants i per lo mateix també ho han fet eixos 10.624.100, passant ara a ser, d'acòrt éen els coeficients modificadors per any i desenròll de la població:

CATALANS EN L'ESTAT ES-	
PANYOL en 1979	11.823.000
RESTA D'ESPANYA en 1979	24.200.000

i després d'això yo els ho dic: «¡No passa res! Senyors, tranquils, que no passa res. El 33 % de l'estat espanyòl està formàt per catalans. En 1920, l'INE informava que Espanya (lo que ara no es Espanya, sinó l'Estat Espanyòl, per obra i gràcia de l'*Omnium Cultural Català*) estava habitada per 21.537.600 dels que vivien en Catalunya, be com a catalans o com a immigrants, 2.344.700, o siga el 10'886 % del total. Ara son 11.823.000, o siga el 33 % aproximadament d'Espanya. Això es lo que en l'ONU

III. ¡I AL QUE RESTA... CINCO DUROS!!!!

La democràcia ya estava en València el sígle XIII. Jaume I replegà les lleis democràtiques del poble valencià i les alçà a llibre escrit en els «Furs», per a us de l'Estat democràtic valencià, autocton i diferent a tots els demés. I dins d'eixa democràcia sempre hem tingút «la igualtat d'oportunitats» i per tant som ara els de la faixa blava els que tenim que traure. El «marchaor» ya nos canta «al que resta... cinc duros».

Per a fer els nostres quadros estadístics hem utilisat: «Font: Xifres oficials del cens de 1920, que porta l'Enciclopèdia Universal Espasa-Calpe i ELABORACIÓ PRÒPIA...»

Utilisarém les de l'any 1920, perquè lo que es publicava per aquells temps no estava tan manipulàt per les editores de dalt de l'Ebre, ni per les hores 15 (hores baixes de la cultura; ¿qui no te alguna hora baixa al dia?) de TVE, ni per algún que atre Ministre de Cultura que, doblant el mapa d'Espanya s'ha trobàt allepassat a l'atra punta de la que ell es.

HABITANTS D'ESPANYA EN L'ANY 1920			HABITANTS D'ESPANYA EN 1979
Regió.	Habitants	%	Habitants que li corresponen
Astúries	743.000	3'453	1.243.000
Galícia	2.124.200	9'863	3.550.680
Vascongades	766.700	3.560	1.281.600
Navarra	329.800	1'531	551.160
Aragó	1.197.100	5'557	2.000.520
València	1.745.500	8'104	2.917.440
Múrcia	930.400	4'320	1.555.200
Andalusia	4.225.600	19'620	7.063.200
Castella Nova	2.421.000	11'243	4.047.480
Castella Vella	1.385.100	6'431	2.315.160
León	1.472.800	6'838	2.461.680
Extremadura	1.054.600	4'896	1.762.560
I. Balears	338.800	1'573	566.280
I. Canàries	457.600	2'125	765.000
Catalunya	2.344.700	10'886	3.918.960
<i>Espanya</i>	21.537.600	100'000	35.999.920

s'està comentant com el «gran miracle de Sant Jordi». Perqué jugant a miracles, l'Omnium ha fet el de «la multiplicación de sus habitantes» en lloc del de «la multiplicación de los panes y los peces».

Està clar que els «habitants que li corresponen» a cada Regió es d'elaboració pròpia. Respòn al tant per cent que cada una tenia en 1920 sobre el cens actual aproximàt d'Espanya. Pero encara hauriem de millorar-lo si tingue-

rem presents els índex de natalitat i de defunció de cada Regió.

En conjunts unificats, Catalunya i resta d'Espanya, trobaríem lo següent:

Capitàl	DENSITAT DE NAIXIMENTS			DENSITAT DE DEFUNCIONS		
	%	Habitants	Naixcuts	%	Morts	
Barcelona ...	2'61	648.000	1.691	2'45	1.587	
Tarragona ...	2'42	176.500	427	1'98	349	
Lleida	2'68	160.900	431	2'24	360	
Girona	2'32	161.300	374	2'10	338	

Estos son els morts i els naixcuts en cada capitàl catalana, que nos dona com a coeficient de percentage promig per a tota catalunya el 2'55 % en naiximents i el 2'29 % en defuncions. Mentres en la resta d'Espanya, quan en el total era del 2'99 % en naiximents i el 2'38 % en morts, nos queda un coeficient percentual del 3'04 % en naiximents i el 2'67 % en defuncions. Resultant-nos que en Catalunya l'aument net era el 0'11 % mes baix que en la resta d'Espanya.

Es per tant la meua veritat relativa sobre l'assunt d'habitants espanyols catalans, que no poden ser mes de 3.918.960, perquè a l'hora de que cadascú tinga dins de l'Estàt Espanyol una nacionalitat pròpia i diferenciada, qui viu en catalunya sense ser català, es resident, pero no català; i lo mateix els seus fills, si no han fet expressa renúncia a la seua nacionalitat d'origen; perquè si els espanyols emigrats a l'Amèrica no perden la nacionalitat pròpia, en manco motius deuen perdre-la els valencians, murcians, andalusos y «charnegos» immigrants a Catalunya, dins del mateix Estàt Espanyol. Dic yo...

Perquè si el senyor Muntaner diu en son articul: «Un català és qui ha nascut als Països Catalans»... y «En aquesta definició de català incloen, naturalment, totes aquelles persones

que han nascut a la nostra nació i n'han emigrat; o sigui, que essent catalans d'origen, viuen a la resta de l'Estat espanyol o d'altres Estats...», yo em crec en el mateix dret per a

dir que: valencià es qui ha naixcut en València, andalus en Andalusia, murcià en Múrcia i «charnego» (definició usual en Barcelona) qui ha naixcut en la resta d'Espanya, i han emigrat a Catalunya. I son valencians els seus fills, com ya he dit abans.

IV. FI DE LA PARTIDA...

Per molt que em vullguen fer creure que la màfia opressora pancatalanista afincada en la centralíssima i dretíssima Madrid (perquè paréix ser que el centre es la dreta en les noves veritats matemàtiques relatives) dona un cens de catalans de 11.823.000, els números no encaixen.

Si Catalunya es el 10'886 % del total d'Espanya i la resta de nacions o Regions autonòmiques tenen el 89'114 %, trobaríem que els segons tenen 32.081.000 habitants que sumats als 11.823.000 de catalans, haurien d'haver 43.904.000 espanyols.

¡I no tenim mes que 36.000.000...!!! S'han perdut 7.904.000 espanyols. ¡Mare de Deu, quina desgràcia! ¿Son les primeres víctimes d'una nova guerra civil? ¿On estàn els seus cossos morts? ¿Seràn racistes els que han cremat quasi 8.000.000 d'espanyols no catalans que nos falten? ¿Hauràn seguit xuplats pels OVNI'S que ixen del triangul de les Bermudes?

Tranquil·litat, senyors. Això no pot ser aixina. Lo mes segur serà que el científic que ha fet l'estadística en el diari «AVUI», quan diu que ho ha fet tenint com a font de consulta «elaboració pròpia», haja comés un chicotét error. Deu haver comptat com a catalans a tots els turistes que varen passar per Catalunya

QUINTAUTO

Ruaya, 31

Tel. 365 91 49

VALENCIA-9

l'any passat durant el mes d'agost. Que per cert es un mes de molt de sol i calfa a més d'u el cervell.

Deixe'm vosté que hem traga les ulleres de batre que yo també m'havia posat per a dir les meues veritats relatives. ¡Quin descans al traure-me-les! Pensant aixina, la cosa ya està mes clara. Tranquils, no hem perdut els huit milions d'espanyols que creiem.

¿S'imaginen vostés quin problema per al nou govern si cada nació autonòmica fa calculs com l'esmentat articuliste i reclama al govern que li done els habitants que creu que li corresponen? ¿D'a on trauria el govern huit milions mes per a repartir-los a les nacions? Ya veig al govern demanant nous pressuposts extraordinaris per a posar «oficines d'homens perduts» i fer la «replegà» én mes afany que la fan els fallers valencians dies abans de Sant Josèp, quan veuen que el DEBE de la

falla es molt chicotét i l'HABER massa gran.

Acabém transcribint un fragment del senyor Muntanér, que per substancies que es, no necessita ningun afegitó del meu «avecremà» comentari. Diu: «*El projecte d'Estatut de Catalunya diu, en canvi, que són catalans en aquest cas del Principat, els ciutadans espanyols que viuen a Catalunya i els que, tot vivint ara a l'estranger hagin tingut llur veïnatge al Principat. Per tant no es considera català el qui, malgrat ésser-ho d'origen ara viu a l'Estat espanyol fora de Catalunya o a l'estranger i la darrera residència del qual, abans d'anar-hi, no fou a les «quatre provincies». Això s'ha comentat ja molt desfavorablement, tant pels mateixos perjudicats, com per d'altres analistes, i per tant no ens cal ara d'entrar-hi.*»

La cursiva es meua. I l'únic comentari que hem cal es: cavallers, falta i ralla. Si en voléu mes, pareu el cabàs.

Incontrolats son els que fan lo que sa organisió els ordena, pero que esta no pot reconéixer-ho públicament; o que ho fan sense orde de sa organisió i a esta li paréix be pero no pot aprovar-ho públicament. Durant els anys de la guerra abundaren els incontrolats.

No s'oblidge que la conjunció del pancatalanisme én el marxisme no es per un sentiment i una idea espiritual com el valencianisme patriotic, sinó una coincidència de dos concepcions materialistes. Per això per a dita conjunció es accidental lo que es essencial per al valencianisme patriotic.

CENTRE DE JARDINERIA SANT VALERO

PLANTES - ABRES - PRODUCTES FITOSANITARIS

Telefon 120 19 50

Direcció telegràfica: JASVALERO

Telex 62130 JASV - E

Carretera Nacional 340, Km. 234

BENIPARRELL

(València)

De les terres altes que banya el Palància

I

LA CARTOIXA DE VALL DE CRIST

Per Miquel Adlert Nogueròl

Per creure'l d'interès i perquè ja es difícilissim trobar el periodic on aparegué, publicuém el treball que va a continuació, autorisats per l'autor, que s'ha encarregat de posar-lo en l'Ortografia que acaba d'acordar l'Acadèmia de Cultura Valenciana, i que publicuém en este número de MURTA.

Este treball se publicà en l'ortografia de les dites normes de Castelló, en "Acció" (orgue d'"Acció Nacionalista Valenciana") en els números 31 d'agost, 9 de novembre i 16 de de novembre de 1935, i 7 de març i 14 de març de 1936.

CARTOIXA DEL PASSAT

Si anéu a Sogòrb o a la seua comarca, no deixéu de visitar lo que fon Cartoixa de Vall de Crist, i encara diria millor, el lloc on estigué un dia la Cartoixa de Vall de Crist. Perqué quan anéu, no voréu res, tal es la destrucció que ha sofrít.

Quatre panys de parét a punt d'enderrocar-se i unes quantes pedres disseminades i mig amagades per les mates que creixen lliurement, es tot quant queda de la famosa Cartoixa que fon única en la Península per la seua importància i riquesa, i hui ho es també per la seua destrucció i ruïna.

Per això precisament, perquè no voréu res, es por lo que per la tràgica eloqüència de les ruïnes compendréu tot el desamor i tota la despreocupació dels valencians cap a les seues coses. Contemplant les despulles de pedra, cementeri d'art i cementeri d'història, es cóm es comprén l'oblít, l'abandonament i la indiferència en que seguix el Puig.

UN ILUSTRE SOGORBÍ

De ningú no podia obtindre informació referent a la Cartoixa, com del savi canonge de

la Seu de Sogòrb, En Pere Morro (1), perquè ningú no conéix com ell la història i l'art de la comarca. I amàblement, én la figura encorvada baix el pes dels anys, i els ulls cremats per l'estudi, la seua conversa inescotable va traent de l'archiu del seu cap la vida de la Cartoixa.

FUNDACIÓ

Corria l'any 1385, regnava Pere el Ceremoniós, quan després d'obtingudes les degudes llicències del Papa Clement VII i del general de l'Orde de la Cartoixa, Guillém Raynald, foren acceptades el 18 de març les donacions i assegurades les rendes i terres que havien de perteneixer a la Cartoixa de Vall de Crist, que l'Infant En Martí fundara. I triat el lloc, començava a edificar-se a l'any següent en la fer-

(1) Tio meu, Pere Morro fon víctima de la persecució contra el catolicisme que s'inicià en 1936 en terres valencianes; i el mataren, junt a son germà Lluís, també canonge de Sogòrb, i junt a sa germana Esperança que es posà a pegar granerades als que detenien als germans, i se l'endugueren també a ella. Pels mateixos que els detingueren i se'ls endugueren es destruïren en la casa els treballs inèdits de Pere Morro, entre ells una història de la Diòcesis de Sogòrb, història no sòlament eclesiàstica, o siga, que era de les comarques de Sogòrb, La Serrania i El Racó d'Ademús.

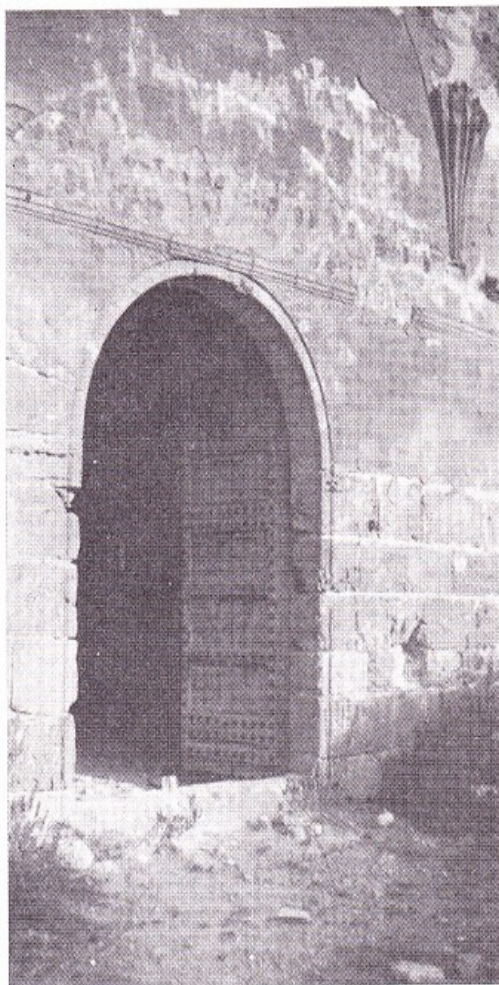

Foto 1.

til·lissima vall de Cànoves, en terme d'Altura i patrocinada pel rei En Pere, a més dels fundadors l'Infant En Martí i la seua muller Na Maria. I més tart pel rei En Joan.

ENGRANDIMENT

Fruit de la protecció de reis i magnats, arribà a ser-li concedit el senyoriu de les viles d'Altura i Alcubles en 1407, i ya en 1387, fon unida a la Cartoixa la Rectoria de Castelló, unió que fon confirmada per Benet XIII i altres pontífices.

I el 13 de novembre de 1401, Fra Antoni, arquebisbe d'Atenes, consagrava la iglésia en assistència del rei Ceremoniós i la seua cort; el cardenal de Catània, En Pere Serra; l'arquebisbe de Tarragona, N'Ignaci Vallterra; els bisbes de València i Sogòrb, N'Huc de Lúpia i En

Francésc Regner; i altres persones principals.

Pronte fon enriquida la Cartoixa en precioses relíquies, entre les que es contaven trossos de la Creu, del pessebre, de la pedra de l'oració, de la columna, de la vara de Moisès i de la de Aarón, cabells de la Mare de Deu, relíquies de les onze mil vergens, dels sants Proto, Jacint i Ponce i de Sant Francésc d'Assis.

La importància i el prestigi de Vall de Crist augmentaven a l'enséms que la virtut dels monges de la Cartoixa, orde que s'enorgullia de no haver segút mai «*reformata quia numquam deformata*». O siga, que mai no havia segút reformada perquè mai no havia segút deformada.

No tardà en ser insuficient la iglésia, per lo que el rei manà edificar una atra, a la que el seu fill, el rei de Sicília, posava la primera pedra el dia de Sant Martí de l'any 1405.

Així matéix, la fundadora manà fer obres per a ampliació de les celes i construcció del marvellós claustre de dos-cents arcs ogivals, que fon cementeri dels monges.

¡Que llunt devia estar la muller de l'Infant En Martí, de pensar que aquell claustre havia de servir de cementeri de Sogòrb, i després ser destruít i aprofitades les seues columnetes per al *Lavadero Público* de Sogòrb (2) i per a la *verja* de la glorieta de la mateixa ciutat! ¡I, al desapareixer esta *verja*, convertides en *bordillos* per a les aceres.

RESIDENCIA DEL GENERALAT

La mort dels fundadors detingué l'engrandiment de les obres de Vall de Crist, les quals

(2) Fa uns quants anys es desmontaren les columnetes del llavador i es feu en elles una pèrgola en la Glorieta.

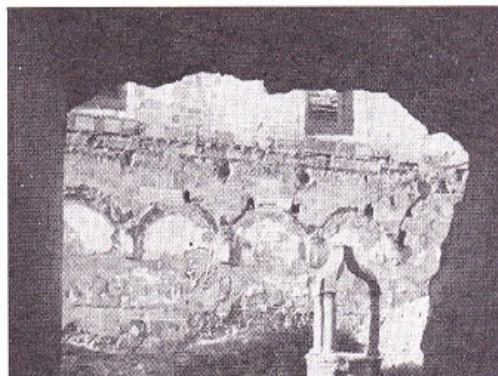

Foto 2.

foren represes al ser nomenat general de l'orde cartusiana el germà de Sant Vicent, Fra Bonifaci Ferrer, qui establí la seua residència en Vall de Crist, on es celebraren els Capituls Generals de l'Orde, i on, segons la llegenda, fon Fra Bonifaci l'artífice de la Mare de Deu de la Cova Santa, per lo que la Cartoixa de Vall de Crist, Fra Bonifaci Ferrer i la Cova Santa formen una trilogia inseparable i en parlar d'u d'estos temes es precis parlar dels atres.

Fra Bonifaci senyala el moment culminant de Vall de Crist, i fins l'exclaustració, lo més de notar en la vida del monasteri es el pleit que a principis del segle XVII, sostingué en el bisbe de Sogorb sobre la jurisdicció del Santuari de la Cova Santa. I el detall poc conegut de la troballa que, en el segle XVIII, feu en la seua biblioteca, el dominic P. Villanueva, de la carta geogràfica mes antiga del mon.

Foto 3.

Foto 4.

EXCLAUSTRACIÓ DELS MONGES

L'ambient creat per les idees del segle XVIII tingueren la seua plasmació en l'exclaustració.

Era el dia 30 de juliol, dia dels sants Abdón i Senén de l'any 1835, quan els monges assistiren en comunitat a la processó per última vegada. A l'endemà recibien orde del capità general de València d'abandonar la Cartoixa que fea quatre sigles fundà l'Infant En Martí i de la que ara se'ls desposseia, segurament en nom de la «llibertat».

I a l'abandonar els monges aquella Cartoixa engrandida per tants predecessors d'ells, començà la sèrie de rapinyes de que fon objecte pels habitants dels voltants. I es als tres o quatre anys, quan no queda ya mes que l'edifici, quan el Govern s'entera de les riqueses artístiques de Vall de Crist.

I la Cartoixa es posada en venda dividida en tres parts: una que comprenia la iglésia,

les celes i el cementeri. Atra, la part on estava la ferreria, on es feen treballs de forja de molt de merit. I una atra, la part on estava la conreria, que així li dien a l'Administració, no obstant ser esta comarca de parla castellana. Nom este de conreria degút segurament a la

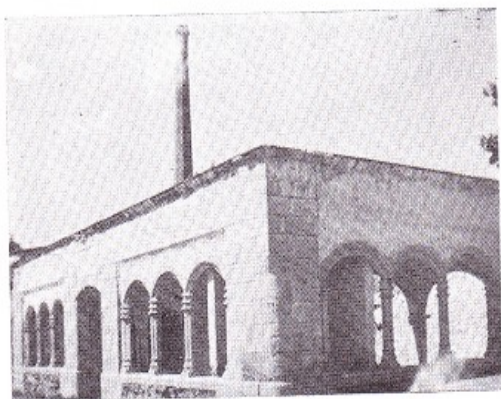

Foto 5.

influència del valencià o als primers monges vinguts de Scala Dei, Cartoixa catalana, d'on els dugué l'Infant En Martí.

De la riquesa i vàlua de Vall de Crist inclús després d'haver segút furtats tots els objectes mobles, dona idea l'alt preu de venda, que fon mes de cinquanta mil duros. Preu exorbitant, ya que, per l'excomunió que la Iglésia havia llançat sobre els compradors de bens eclesiàstics, el retraiment de la gent en comprar-los feu que s'oferiren a preus baixíssims, tant, que hi hagué be eclesiàstic que fon venút per un sou.

DESTRUCCIÓ

Venuda la Cartoixa, comença la destrucció de la mateixa. No fon la destrucció de Vall de Crist deguda al vandalisme de les masses enfurides en un moment de passió, com ocoregué en atres monasteris, sinó que fon una demolició paulatina i meditada en busca del tresor. Perqué no podia en Vall de Crist faltar l'eterna llegenda del tresor, que trobém en tots els monasteris, castells, torres, coves, etc... I entre les llegendes que fea molt de temps corrien per la comarca, assegurava una que el conrer (administrador) de la Cartoixa, per a subvindre a les necessitats de la comunitat es proveia de perles en la *Cueva del Murciélago*,

on anava (recorrent unes quantes llegües) a per elles, per la nit.

I així, baix la influència de l'obsessió del tresor, comença l'enderrocament de murs, s'alcen lloses, es lleven columnes, es caven fosses, es profanen sepultures..., en busca del tresor que, naturalment, no aparéix, no obstant ser regirats tots els racons.

Pero desvanida l'esperança del tresor, no es deté per això l'obra de demolició, que continua al servir-se de la Cartoixa com a pedrera, on van a buscar dels pobles veïns tot quant els fa falta per a construir; i la mateixa sort del claustre de que hem parlàt, seguix tot, servint de material de construcció, com fea temps havia servit l'alcasser dels Ducs de Sogòrb en esta ciutat.

ESTAMPA IGNACIANA

No fa molt es recordà l'estància de Sant Ignaci en Vall de Crist.

Per escrits antics es coneixia el detall de que Sant Ignaci acostumava assentar-se en les seues visites a la Cartoixa, en les grades de pedra d'una creu.

Hi hagué interés per coneixer el paradér d'estes pedres i es feren averiguacions en Altura, on es conserven algunes coses procedents de la Cartoixa. En la Iglésia parroquiàl hi ha un retaule i atres coses. Pero no s'obtingué resultat. Una creu én grades de pedra, que hi ha en el cementeri d'esta vila, es comprovà que no tenia res a vore én la de la Cartoixa. I es donaren per perdudes estes pedres, com tantes coses; com estigueren a punt de pedre's les despulles de Fra Bonifaci Ferrér al ser convertit el cementeri dels monges en cementeri de Sogòrb.

FINAL

Hui, a un sigle de l'exclaustració i cinc de la fundació, unes quantes runes testimonien on estigué la Cartoixa i mostren la poca estima que els valencians tenim de les nostres coses, que hem deixat pedre o que nosatres mateixos hem destruít én la mateixa inconsciència én que un chiquét destrosa el mes valuós juguét.

Les fotos (de l'autor) revelen: les números 1, 2, 3 i 4 l'estat de ruïna de la Cartoixa de Vall de Crist quan este treball es publicà en *Acció*. La número 5 es el llavador de Sogòrb, al que es fa referència en el text.

El pensament polític valencià

IX

ELS OFICIS REALS

Per Eduart Chulià Vicent

Desgraciadament, les prediccions que senyalavem en l'article anterior al parlar sobre els Municipis, s'han complert: a penes prengueren possessió els nous Alcaldes i Concejals d'ideari socialista i comunista, s'han donat pressa —com si no hi hagueren assumptes més importants— a ordenar la col·locació de la denominada Bandera del Consell en els Ajuntaments respectius. La disciplina de partit ha prevalgut sobre tota classe de consideracions i inclús sobre les vivències personals dels interessats.

Una vegada més, s'ha vist lo nefast de que cossos socials bàsics de la societat, estiguen dominats únicament i exclusivament per representants de partits polítics, no lligats al mateix temps en sos electors per pacte o promesa. Com a bons militants, han obeït les consignes, ja que de no fer-ho així, perillaven els seus càrrecs, puix que es notori que abans de l'elecció firmaren la renúncia al futur càrrec, en blanc, i el partit pot fer us immediat de la mateixa.

També indicavem que sempre quedava el recurs de la demagògia: a la reacció popular que estes infortunades decisions ha produït, se contesta en el gastat tòpic de maniobres de l'«ultraderecha», dels fascistes, dels desestabilitzadors, etc., etc. ¿Podem preguntar quan s'han produït incidents en poblacions com Catarroja, Paterna, Alcúdia de Crespins, etc.? ¿Quan s'han manifestat tan lliurement i espontàniament milers i milers de valencians, sense convocatòria prèvia de cap de partit polític? En sa mentalitat partidista no troben resposta a estos interrogants; el mateix comunicat del Partit Comunista en vespres de la manifestació del passat dissabte 12 de maig, s'extranyava que no

la convocara cap de partit polític; per lo que es veu, encara no s'han adonat que el poble va sent major d'edat i te dret a manifestar sa opinió.

Continuant en la tònica general dels articles, anem a parlar dels denominats Oficis Reals, denominant-se així aquells càrrecs nomenats directament pel Rei. En la València medieval i fins a 1707, trobem els següents:

Virrei o Lloctinent General del Regne: La paraula Virrei pot ser definida com la persona que en este títol governa en nom i en autoritat del Rei.

Com indica Leopoldo Piles Ros (1), fins en els temps del Rei Don Martí l'Humà no hi hagué en València, de manera permanent, Virrei o Lloctinent General, excepte en greus circumstàncies en les que el Rei, per absència, no podia solucionar.

No obstant, els Reis confiaven a sos primogenits el govern polític-militar del Regne a fi que obtingueren «ofici» i aprengueren a solucionar els greus problemes d'acòrt en els Furs, franquícies i llibertats de cada lloc. Així, el germà d'Alfons el Magnanim fon Lloctinent General del Regne de València i, posteriorment, Rei en el títol de Joan II; la muller del mateix Rei, la Reina Donya Maria, va eixercir dit càrrec durant les llargues absències en Nàpols d'Alfons el Magnanim.

El Virrei com a representant del monarca, i dit per Sebastià Garcia Martí (2), eixercia

(1) "Apuntes para la Historia Económico-social de Valencia, durante el siglo XV", Ayuntamiento Valencia, 1969.

(2) "Els Fonaments del País Valencià modern", Col·lecció Garbí, pàg. 96.

Publicacions de «DEL CÈNIA AL SEGURA»

Llibres

INSTITUCIONS DELS FURS. Pere Jeroni Taraçona.	
Facsimil. Edició especial numerada	Esgotada
Edició corrent	Esgotada
TIERRA Y SEÑORÍO EN EL PAÍS VALENCIANO. Eugenio Císcar Pallarés.	
Edició especial numerada	7.000 ptes.
Edició corrent	1.200 ptes.
EN DEFENSA DE LA LLENGUA VALENCIANA. Miquel Adlert Noguerol	Esgotada
HISTORIA DE LA MÚSICA CONTEMPORÀNEA VALENCIANA. José Climent	400 ptes.
DICCIONARIO GASTROSÓFICO VALENCIANO. Vicente L. Simó Santonja	250 ptes.
TIRANT LO BLANCH. Joanot Martorell-Martí Joan de Galba.	
Facsimil complet de l'edició de 1490.	
Edició especial numerada	Esgotada
Edició corrent	2.000 ptes.
LA CONTAMINACIÓN EN LAS ACEQUIAS DE LA HUERTA VALENCIANA. Javier García Gómez	2.500 ptes.

Discs de llarga duració

COMPOSITORES VALENCIANOS. VICENTE RODRÍGUEZ. 1690-1760.	
7 sonates a piano, interpretades per Perfecto García Chornet	500 ptes.
COMPOSITORES VALENCIANOS. MANUEL PALAU. 1893-1967.	
8 lider a veu i piano, interpretats per la soprano M. ^a Ángeles Peters i el pianiste Perfecto García Chornet, i 5 obres de piano interpretades per Perfecto García Chornet	600 ptes.
VA NÀIXER. TONI ARTIS.	
10 cançons sobre poemes de Xavier Casp, interpretades pel mateix Toni Artis acompanyat de gran orquesta	600 ptes.
Del mateix disc, s'ha gravat la cassette	600 ptes.

PROMOCIÓ DE CULTURA VALENCIANA

Carrer Cronista Carreres, n.º 9, 6.º M - Telefon 321 73 55 - València-3

l'autoritat suprema en el Regne, tant en els assumts civils com en els militars, puix unia al seu títol el de Capità General. Si bé l'aïllament dels soldats era jurisdicció, en la ciutat de València, del consell, i en els caps de partit, dels jurats. També corresponia al dit carrec —el de Virrei— l'observança de les lleis suntuàries, qüestions de subsistència i la presidència en les justes i tornejos. Estava assessorat per l'Audiència, composta per Doctors en Dret, experimentats en els negocis públics; éen carrecs nomenats pel Rei i dividida en tres Sales: dos de lo Civil i una de lo Criminal. Com indica Sebastià Garcia en el llibre citat (3) l'Audiència no actuava només com a Tribunal, sinó com un vertader orgue de govern polític, aconsellant al Virrei en quantes matèries li proposava este, o informant al Consell del Regne.

El carrec de Virrei —durant l'època dels Austries— durava tres anys; finalisat el terme, el Rei podia prorrogar-lo a sa discreció. Durant este temps requeia sa elecció entre els mes elevats títols de la nobleia castellana; plovién sobre el monarca constants peticions per a la designació del destí, ya que era molt codiciat; el Rei presentava al Consell d'Aragó l'elecció, el qual, i per votació secreta, elegia la persona idònia.

Val la pena fer un incís per a expondre breument lo que era el Consell d'Aragó. Els seus orígens daten de l'any 1494, puix el Rei Ferrán el Catolic se fea acompanyar de cavallers i persones enteses, naturals d'Aragó, de Catalunya i dels Regnes de Sicília i de València; tal assessorament es convertí en el dit any en un Consell permanent denominat Consell d'Aragó, entenenent els assumts de la Corona d'Aragó i d'Itàlia. Els regents del Consell devien ser dos per cada Estat. En 1555 se segregà de sa competència els assumts de Nàpols, Sicília i Milà, formant-se així un nou Consell: el d'Itàlia.

L'esperit lliure i democràtic propi de les Institucions valencianes, i que hem examinat en anteriors articles, es translluia inclús en els carrecs de Virrei, ya que la gestió d'estos cessava en ocasió de cometre contrafur; així, en l'any 1680, el Virrei de València, Don Pedro-Manuél Colón de Portugal, Duc de Veragua, fon cessat fulminantment per haver eixecutat sumàriament a un bandoler eclesiàstic, sense haver-se somés a la decisió d'est Estament.

(3) Obra citada, pàg. 97.

No obstant, a atres Virreis, el propi Consell de la ciutat sollicitava pròrroga en son mandat per son excelent govern; així va ocórrer éen Don Pedro-José de Silva, Comte de Cifuentes, durant l'època de Carles II, accedint el Rei a la mencionada pròrroga, mandat que no pogué Regne s'ha llograt la pau i quietud pública, ex-1687 Virrei del Perú. Igual ocorregué éen Don Luis de Moscoso y Osorio, Comte d'Altamira, que no pogué acabar son trieni per haver segut nomenat Virrei de Sardènyia; es digna de menció la sollicitut que els Estaments enviaren al Rei Carles II, sollicitant que continuara dit Comte d'Altamira al front del Regne de València: «puix està gosant lo present Regne d'una quietud i tranquil·litat tan gran, que en molt temps no s'ha vist major ni igual i que sens transgressió ni alteració dels furs i privilegis del present Regne s'ha llograt la pau i quietud pública, extirpació dels delinqüents i perturbants a lo 'sosiego' de la República».

¿S'imagina algú en l'actualitat un cessament d'un Governador Civil, per anar contra els usos i costums d'una Regió? Crec que sobren els comentaris.

El Governador General del Regne i Portantveus del Governador: El segon carrec públic en importància era el de Governador General del Regne, que en els primers temps Forals se denominava Procurador General del Regne. Era un carrec inherent al princip herèu de la monarquia per a que tinguera mijos practics de coneixer l'administració, encara que sense la categoria de Virrei.

Les absències i malalties del Governador eren suplertes pel Portantveus, carrec que podia denominar-se com a Vicegovernador. Per a obtindre este ofici era precís que l'interessat fora valencià, o per lo manco haver residit deu anys en el Regne; només en casos vertaderament extraordinaris era dispensat d'esta condició. Tenia jurisdicció civil i criminal; entenia en les causes d'horfens i viudes, en delits de lesa majestàt, en els de falsificació de monedes, robos en despoblàt i eixeria també la inspecció dels pobles, la visita als quals era inseparable a este carrec. Les activitats menors solia delegar-les en els seus alguacils, dos dels quals auxiliaven al governador, sent les seues insígnies les maces de plata que encara podém vore en la desfilada del 9 d'octubre.

El Bayle General: etimològicament la paraula baile deriva del llatí «baiulus» i significa tinent, el que ajuda a dur un carrec. Era l'en-

carregat de l'administració del Patrimoni Reàl i, com diu Leopoldo Piles Ros (4), « *fue el funcionario cuyas atribuciones más se fueron ampliando y enriqueciendo en el transcurso del tiempo*».

Arribaren a correspondre-li les facultats de concedir llicència per a armar naus; del coneiximent dels pleits civils i criminals dels Oficials de correus; les causes sobre tresors i bens vacants; naufragis; les que sorgien sobre aigües públiques i rius del Regne; els pleits sobre el terç-delme; peixca de la mar i de l'Albufera, etcétera, etcétera. Arribà a ser tan gran el seu poder que s'intentà posar un limit a ses atribucions, creant el carrec de Mestre Racional, encarregat de la comptabilitat i intervenció de l'Hacienda Pública, carrec que examinarem en articuls posteriors.

Durant l'època de Jaume I se feu donació vitalícia d'este carrec; molt pronte revocà sa disposició disponent que el nomenament fora anual; mes tart, ampliàt al terme de tres anys.

Com ha posat de manifest Desamparats Cabanes Pecourt (5), la figura del Baile va existir en Catalunya sent sinonim al carrec del de veïns que formaven la Cúria local, orgue del veïns que formaven la Cúria local, orgue del

(4) "Apuntes para la Historia Económico-social de Valencia", ya citada, pàg. 42.

(5) "Organización autonómica del Reino de Valencia", Temas Valencianos, núm. 24.

govern de la població. A partir del segle XIII se nomenaren uns Magistrats municipals que regien la vida local; eren els Consols, Pahers i Jurats. El Baile o Veguér presidia el Consell Municipal i compartia en ell la direcció del Municipi; a part d'estes funcions, actuava com a representant i administrador del Monarca, del que recebia per delegació poders en qüestions administratives, judicials i militars.

Fem esta referència al regim municipal català, ya que alguns «publicistes», en el seu afany d'assimilar-nos a les Institucions catalanes, i en ocasió de la presa de possessió dels nous carrecs municipals, nos parlen «del batle de la ciutat de València», «dels nous batles de l'esquerra»... («Valencia Semanal» núm. 71, Tribuna Libre, de Vicent Ventura). Paréix ser que per a augmentar el monarquisme dels socialistes i comunistes, volen convertir als seus alcaldes en administradors del Patrimoni Reàl. Es vertaderament demencial la incultura i la manipulació. Si be atres, per fer-ho mes elegant, parlen dels regidors, paraula d'orige castellà i imposta per Felip V en l'organització municipal de València. El confusionisme mental es enorme. Com a botó de mostra: la del nou Alcalde de València que promét davant dels Furs del Regne, per a restablir, segurament, una tradició històrica i després, en el seu discurs de presa de possessió, menciona mes de quinze voltes lo de «País Valencià».

COMMERCIAL
UNION

SUCURSAL REGIONAL

Croniste Carreres, 9, 1.º, B
Tels. 322 48 65 - 322 48 59

VALÈNCIA - 3

INCENDIS, TRANSPORTS, PÈRDUA BENEFICIS,
ACCIDENT INDIVIDUAL, TOT RISC DE CASA, TOT RISC
D'ESTABLIMENTS COMERCIALS I RAMS DIVERSOS

Una companyia que està al servici de tota València
i dels valencians

NIT ADÍNS

*Als membres del
Grup d'Acció Valencianista
de tot el Regne, companys meus.*

Dibuix de Rafa

Sols la veu del silenci
—sòrt i mut— de la nit,
em permét sentir l'ànsia de viure
que soc.

Es el meu cor l'afàny constant
de donar vida,
sembrar ilusions,
regar esforços,
desesperar-me entre fracassos,
omplir-me en goig...

L'ànima meua em du l'essencial
sabér que soc,
sentir que sent,
adonar-me que estíc,
volér lo que tot es,
conéixer-me per dins...

Sols la veu del silenci
—sòrt i mut— de la nit,
em du el lliure sabér que estíc aci
sent ya qui soc.

Miquèl Lerma

LES ARRELS DEL POBLE VALENCIÀ

València durant el Paleolític superior: Esplendor industrial i artístic durant 15.000 anys

Per Josèp Aparicio Pérez

Entre els anys 35000 i 30000 abans de Crist, que en València pogué durar tal volta fins el 25000, es produí el canvi industrial que permet diferenciar les cultures del Paleolític Mig o Musteriense de les del Paleolític Superior posterior. Ètnicament n'hi ha un profúnt canvi, discutint-se actualment si per evolució única i liniàl a partir dels neandertals, o be a partir d'una rama colateral que suplanta als altres, els quals s'acaben, encara que les evidències son tan escasses que encara no hi ha conclusions fermes i segures. No obstant això, a partir de les dates mencionades, nos trobem en uns antecessors humans que presenten notòries diferències en els precedents, havent seguit batejats com a raça Cro-magnon, del lloc de son descobriment.

Es dir, que encara que el mecanisme i el procés de canvi nos siga totalment desconegut pel moment, especialment en nostra Regió, on la investigació presenta llacunes que serà necessari aclarir en lo futur, es evident que este es va produir i nos trobem a partir de les citades dates, en uns nous sers humans dotats d'un nou instrumental precís per a fer front a les necessitats quotidianes, tant a les vitals com a les derivades de son estatus soci-econòmic.

Ètnicament es diferenciaven molt poc de nosaltres, la seua alçària era pareguda a la nostra i sa posició totalment erecta, el mentó ixent i el crani ben proporcionat, en capacitat idèntica a l'actual.

Els utensilis que usà en ses diverses activitats diàries degueren ser variats, i per a sa confecció degué emplear la fusta junt a l'os i la

pedra; no obstant, es llogic considerar com dels primers no se n'ha trobat cap, degut a lo peridor de la matèria prima, els segons, en canvi, i especialment els tercers per sa indestructibilitat, son molt numerosos. Estos dos tipus d'utensilis constituïxen, considerats en sa totalitat, lo que se diu utillaje industrial o conjunt industrial, per haver-se observat l'existència de conjunts distints dins de periodos de temps determinats, establida la distinció per trobar-se utensilis únics i especials, denominats «fossils directors», junt a utensilis comuns, o be pel predomini de certs tipus d'utensilis comuns sobre els altres, determinat açò últim per mig de laboriosos calculs estadístics de progressiva implantació.

Ses necessitats vitals eren les comunes: alimentació, vestit i habitació, per satisfèr les quals contava en un grau tècnic molt desenrollat, com a resultat de les experiències acumulades durant milers d'anys ya de vida humana, pero si durant el Musteriense es perfecciona acceleradament la tècnica que pels motius exposats venim dient industrial, durant el Paleolític Superior l'acceleració es vertiginosa, en el transcurs d'uns 15 milers d'anys (per a valorar el sentit d'esta acceleració cal no oblidar que canvis manco substancials tingueren lloc a lo llarg de 70 milenis durant el Musteriense i d'uns 900 en el Paleolític Inferior), es produïxen tres canvis industrials diferents i notoris, que atanyen quasi exclusivament als utensilis lítics i ossosos, pero que afecten a les poblacions de la major part d'Europa en la mateixa mida, i inclús dins dels mateixos límits cronològics,

per això a través d'ells s'ha tractat d'equiparar dits estadis industrials en tres fases culturals, o «Cultures» pròpiament dit, lo que ha paregut excessiu a cert número d'investigadors. Estes tres subdivisions es coneixen en el nom d'«Auriñaciense-Gravetiense, Solutrense y Magdalenense», hui intènsament i extènsament coneguts en nostra Regió, especialment les dos segones.

Donat que durant el Paleolític Superior resolgueren els problemes d'habitació utilitzant les coves, d'alimentació per mig de la caça i la recolecció de la mateixa forma que durant el Musteriense, la diferenciació en este l'establí d'una manera clara l'utillatge industrial com hem exposat i, especialment, l'aparició del primer art pictòric valencià, que encara que en les característiques comunes a l'art peninsular i europeu en general, presenta les pròpies que li plasma el geni valencià, fent verisimil ja des de la Prehistòria, lo de «València, terra d'artistes», afirmació que en admirar en el Museu de la Diputació les nombroses i esplèndides plaquetes pintades del Parpalló (cova de Gandia que te un lloc primeríssim junt a Altamira, Loscaux, etc., entre les maravelles de l'art universal) cobra plena realitat.

Entre el 30.000-25.000 i fins el 12.000 abans de Crist, nos trobem en València que els seus habitants, indubtablement nostres directes antepassats, com a resposta a les necessitats vitals i apoyats en el grau tecnic aconseguit, elaboren determinades respostes materials i espirituals,

el conjunt de les quals forma la Cultura Valenciana durant el Paleolític Superior, que arriba, al modo europeu, a tres fases o estadis industrials distints entre ells, encara que en bases comunes per a tots ells, i si tant les característiques generals, com algunes particulars, son idèntiques en tot l'ambit europeu, així com idèntica es sa evolució a nivell tipologic i cronologic, en València adquirixen peculiaritats pròpies i distintives, producte del geni i de la personalitat del poble valencià.

Quan s'admiren les insuperables obres artístiques del Parpalló o la perfecció en les proporcions de molts utensilis lítics, nos horrorisa la qualificació de «salvages» utilitzada en nombrosos llibres de text o en obres denses, pero generalment per autors que desconeixen l'essència del mon prehistòric, degut a la quasi ignorància del matèix en totes ses manifestacions, lo que els conduíx a tan peregrina afirmació. La població valenciana durant el Paleolític Superior posseix un desenròll intel·lectual i artístic molt gran i plènamet actual, podent ser considerats com a sers humans en tot similars a nosatres, deixant a banda la possessió de les experiències i coneiximents acumulats als anteriors en el decurs dels milers d'anys posteriors fins nostres dies.

UNION LEVANTINA, S. A., DE SEGUROS

Botanic Cavanilles, 28

VALÈNCIA-10

De la meua fullaraca

Per Josèp Sanç Moia

(Continuació)

1. Paradisiac.

En entrar per la magnífica portalada del maig florít, he quedat embadalit en contemplar tanta exhuberència. Tibiea afalagadora, ventijòl suau i perfumat, volada de pardalets i palometes canten amables la teua lloa. Enramats i garlandes arrapant-se als sellars i l'argamassa, reviscolen la vellea de novençana.

2. Davít i Goliàt.

Deixes hui que les flors senyoregen sos càlços vellutats i els pardalets facen alegres sa festa, puix que es el seu comés, pero nosatres fem-la també recordant, encara que siga d'una manera simbòlica, la gesta del 2 de maig, sense oblidar, no obstant, els héroes de Bailén, Saragossa, Girona i el Bruc.

3. I el torment ha florít.

Celebra la Iglésia la Invenció de la Santa Creu, troballa preciosíssima de la Vera Creu, en la qual va morir el Nostre Diví Redentor, i com no podia per manco, el bon valencià l'ha envoltada tota de roses i clavells com si de la sanc haguera brotat, en florida eclosió, el ram de flor meravellós de les Creus de maig.

4. Adopció.

Esta eclosió desgavellada de maig tot ho abàt, i en el lloc més impensat deixa clapes de verdor i enramada de flors. Entre els clavills d'un mur vell (Iglésia de Santa Caterina) creix i fructifica el nyesplér, pero lo que mes maravella es el que una palmera haja adoptat a un pi, al qual, com a fill, l'alleta ab la saba de la seua soca.

5. Mans.

¡Mans sacerdotals, mans eucarístiques! Patena on reposa la Immensitat, l'Omnipotència,

l'Eternitat... Dits ab la purea de la assussena en poncella, viríl a on devalla Jesús Sacramentat, palmell ungít per la gràcia... El meu llavi impur, reverentment, vos besa.

6. I més mans.

Siga també el meu bes per a les mans de la mare, que bolca i bressola al xiquet, fa la bugada i apedaça l'eixovar. Per a les mans creadores de bellea, i així matéix per a l'endurida i callosa ma de l'obrér, tinc sempre una profunda reverència.

7. Els camps assedegats demanen clemència.

¡A Vós clamém, Senyor; envieu-nos la pluja! I el bon Deu nos l'ha enviada, i de la terra ha eixit una olor de pa cuit que nos afalaga d'una manera esperançadora. I es que la vostra benedicció es contínua i perfumada, com es perenne la verdor del tarongér i la gràcia de la palmera.

8. Com els pardalets.

Al morir la remor d'una cançó s'obrin de bat a bat les portes de Minerva, deixant escapar entre chillits d'alegria una torrentada de vida novella, que, a l'escampar-se per l'horta, fa tremolar als albercoquerars, i el llaurador que ya ho sap, fent-se el minso deixa que ab gran avalòt s'ompliguen el pap i s'allarguen camí de casa.

9. Tota l'eclosió et sembla.

Dir maig i dir Maria paréix una mateixa cosa. Tebi, acollidor es el maig, com dolça, falaguera i fermosa es Maria. Talment paréix este mes un reflex de llum i color; les nits, matisades ab la blacor de l'assussena, i el blau brodat d'estreles.

10. Creador del cel.

He furgat ab la mirada, i allà del més enllà de l'infinit, vos he endevinat en el tililar d'una

estrela. He volgut adinsar-me en el temps, i l'eternitat m'ha mostrat el norrés dels sigles. Al final sense fi, sols estaveu Vos.

11. I de la terra.

He creuat la mar, i m'he sentit enmenudit com la partícula de la ruixada que es desprén al doblar l'onada. He volgut elevar-me fins el cel sense deixar la terra, i ya en la carena, m'he trobat tan desvalgut com la volva del polsím que el vent fa volar, pero m'he mirat en una flor com en un espíll, i he sentit la vostra Image.

12. ¿Qué li anem a fer?

Na Ampar, bufant el caldo gelat: «*Palmas, palmitas, que viene el papá.*» La bona senyora preferix «*el arroz con leche*» a la paella valenciana. La Laieta, no obstant, no es deixa embolicar i seguix nodrint a la chicalla ab la prosaica carn d'olla, i així es de llambrenca la familia germana.

13. ¿Desamparats?

El major ampar que es puga trobar en esta vall, es al si de la mare, i si nosatres la tenim tan excelent com es la nostra, no cal dir que estém ben amparats per la que tan amorosament cuida i prega per nosatres. Per això València hui despulla de flors els jardins i es vist de festa.

14. ¡¡¡Mare!!!

Al despuntar l'albada, València ha obert l'arqueta del cor i d'ella ha tret els joiells de son amor, i abans que la llum es fera dia, a Vos ha arribat ab l'ofrena seua. Després... Tota una volada de sospirs, cants de glòria i crits de joia; pluja de petals i, a mes no poder, omplir-se el pit d'emoció; i els ulls, ¡quin derramar de llàgrimes!

15. Campanetes maniseres i chiulets madrileny.

Cada cosa al seu temps i lloc, i lo mes apropiat per als joguets de llanda i cartó pareix el basar de 0'95, i encara ab molta mes propietat la fira de Nadàl ab el seu encantament. Pero eixa barreja que s'ha introduit matutèrament en la fira de l'Ascensió ab l'en-

chis de l'escuradeta es, mes que lleja, avariciosa.

16. Fenàs, brosa i petals.

S'esforça el foll per a estojar la llum del sol; també l'avar voldria chuplar-se el mon com si fóra un ou, pero al sabi i al poeta, els basta ab la llum interna que ténuement els nimba, sense ells adornar-se.

17. A l'Ascensió cireretes a muntó.

El sol enlluerna fins l'esbalaïment i el perfúm nos embriaga fins a sadollar-nos. La pluja de petals que es desprén dels fruiters, no els despulla de la seua bellea, puix que l'ovari que amaguen nos somriu lluminós del tot, com galtes de chiquet de pit, i raïms de marfil i nacre.

18. Joiósament nos ilumina.

Homens de Galilea, ¿per qué esteu maravel·lats mirant el cel? Embadalits, Senyor, hauria segut bo l'haver quedat en este magnífic esclat. Deslliureu-nos de la ceguera que nos envolta, i siga la llum esplendent de vostra elevació cap a la glòria, el goig de vostra gràcia.

19. ¡Oh, diada felix!

¡Quin aletéig, quin batre d'ales paréix escapar en revolada als voltants del Sagrari! Suauement i dólçament s'acosta l'estòl de palometes, per primera vegada a gojar del Pa Eucaristic. ¡Quina emoció nos fa emmudir, estretar el cor i entorbolir els ulls de llàgrimes! Al doblar els lliris el sacerdot els ofrenà la immensitat de Deu.

20. La vanitat fa payassades.

Transparent com l'ala de la libèlula, delicat com el petal de la rosella, hermós com el somris del pensament en poncella, així i encara mes bonic et veig yo quan, nimbàt de candorosa innocència i ple d'ilusió, vas a recibir a Jesús Sacramentat; pero arriba el dia felix i, ¡oh, desengany!: ta mare t'ha vestit de porrito.

21. Dólçament s'ha ajagut.

L'ondulant cabellera de Ceres que fins ara onejava exuberant, amagava les roselles cridadores en un bell esclat d'or i sanc, mes ara que el forment ya demanava l'anar a l'era, el vent i la pluja l'ha ferit i deixat én el coll tort. Pero pronte el segador, ab la corbella, l'alçará en feixos d'or i espigues granades.

22. Suau i vellutàt.

Arlequinada paréix la rialla de l'amor, i encara mes profunda de lo que es, quan sanglotant plora i s'esgarrifa. I es que no li escàu el cascavell ni la tragèdia. L'amor s'esmortix a mida que la bresca s'avinagra, ya que viu de

HOTEL RESTAURANT		
INTERNACIONAL		
Especialitats en: paella valenciana, cassoleta de peix i marisc, llomello al pebre		
Bailén, 8	Tel. 321 45 64	VALÈNCIA

dolçors i serenor de l'espírit més que de la carn, puix que el bes no es mossegada.

23. Pinsans i cadarneres cantaven a cor.

Una làpida i este dia nos fa recordar a Vicent Domenech, el Palletér, humilíssim fill del poble, el qual, encés com el foc de les seues palletes, li declarà la guerra a Napoleó I. Pero mes que recordar esta gesta, m'ha commogut l'escoltar i sentir una bella cançó nostra, cantada per una estòl de chiquetes de costura.

24. Ceguera.

Desorbitat vaig pel mon buscant entrebancs, obstacles i «Carraixéts», i quan estic al mig de tota esta trampa on la meua follia em mena, ¡oh!, en eixe moment comence ab la queixa i el plany del malaurat que, faltant-li la fe, creu en la fatalitat, sense adornar-me que soc yo matéix qui posa les pedres en el camí.

25. Blanques i morades.

Ya que els sembrats estan a l'alcànç i les flors cridadores nos conviden, aném a beure de la seua bellea i perfúm. Pero a la vora del camí s'ou un cruiximent de branques d'un albercoquer desficiat. Mes nostre afalac hui es per al creïllar florit; la humilitat nos atràu ab el seu perfúm.

26. Reviscolada.

Volada d'oronetes i refilets de rossinyols. Brunir dels insectes, chuplar de les abelles i el corruquéig dels coloms. Ponzelles que esclaten senyorejant la bellea de les seues coroles i hermosura dels seus càlìcos. Canta el brollador la perenne cançó cristalina, i en el banc propér l'eterna parella, capdella i descapdella la maideixa de l'amor.

27. ¿Pessic o pessigolla?

Abunden tant els superlatius que ya no es fa cabàl. Gràcies a ells passa matutèrament el

nano per jagant, el mosso de corda per excelència i el murri per gran senyor. ¡Menudències del mon! Tampòc tots els que escriuen versos no son poetes. Hi ha tan repoquets que se'ls confón ab els qui fan so d'aràm.

28. No una i oficiàl.

I se'ls aparegueren unes llengües repartides com foc, i reposaren sobre cada u. I quedaren tots plens de l'Espirít Sant, i començaren a parlar en diverses llengües, com l'Espirít Sant els fea el do de parlar-les. I en aquèll foc diví també estava l'espurna que havia d'encendre l'espendor d'esta llengua que la imbecilitat s'esforça per esmortir.

29. Bonic es l'amor.

Mai no em cansaria de repetir: amor i mes amor encara. I es que esta paraula inclòu, junt ab la dolçor de la bresca, tota la bonea del cor. Sacrifici, caritat, compassió... Tota una lletania entenedrida i fervorosa, cap als atres. Pero rima tan be ab dolor que abdós semblen besons i mantes vegades una mateixa cosa.

30. Si tu ara eres facil d'accontentar.

Ab el trafec que la vida moderna comporta, ¿qui te temps per a pensar? Afortunàdament el diari, la ràdio i el cinema, ya nos ho donen tot fet i pastat. Lo únic que nos cal d'ara endavant es el remugar de les cabres i deixar-se menar com els corders.

31. El goig curt, la dolor llarga.

Ya prens despedida de nosatres, quan precisament començavem a fruit dels teus dies deliciosos. El teu enchís nos tenia embovats, i en desventar-se l'encant, nos voldriem playner, pero ya arriba juny, el festiu i riallér, ab sa cabellera rossa i espigada. Sobre camp d'or, la sanc de les roselles i el blau cel nos diuen alguna cosa.

(Se continuarà)

- ANTENES COLECTIVES TV
- MUNTAGES ELECTRICS
- INSTALACIONS
- REPARACIONS
- MATERIAL ELECTRIC
- LAMPISTERIA

Direcció Tècnica: **Vicent Barberá i Mateu**

PROJECTES - ESTUDIS - PRESSUPOSTS

Museu, 8 i 10 — Telefon 331 30 06 — VALÈNCIA - 3

L'epistolari de Joàn Lluís Vives

Per F. M. i Ll.

L'any 1978 ha passat a la història del vivisme com a u dels mes profitosos en les investigacions sobre el gran humaniste. Ara les ha dutes a terme el P. José Jiménez Delgado, després de llargues estades en diferents països d'Europa i Amèrica, recorrent biblioteques i arxius buscant cartes de Lluís Vives per a afegir-les a les conegudes; traduïdes totes les llatines. L'Epistolari que ara nos arriba, en un volúm de 661 pàgines, es u dels presents que millor podrien omplir el millor dels desijos dels qui permanenceixen atents a l'obra vivista.

Com que es impossible en tan breu espai com el d'ací, resumir el pensament de Joàn Lluís en estes cartes, triém la solució de donar-ne una cronologia, tan sòlament, d'algunes; perquè per a fruit d'esta publicació, feta per Editora Nacional, en Madrit, cal tindre-la a la vora i llegir-la espai, ya que son 195 cartes esmentant ací sòlament en la tria, les de Vives, no les d'atres persones a ell dirigides.

París, 1514, a Bernard Mensa, bisbe de Heln. 1514, a Joàn Fort. Lovaina, 1515, a Adrià Berlando. 1-I-1518, a Joàn Briar. IX-1518, a Serafi Centelles, Comte d'Oliva. 1518, a Guillém Croy, arquebisbe de Toledo. 1519, a Hernan, Comte de Nueva Aguila. París, 2-II-1519, a Guillém Budé. Lovaina, 13-II-1519, o Joàn Fort. 1-IV-1519, a Joàn de Cromas, Abàt de Lieja. XII-1519, a Francésc Cranevelt. 28-III-1520, a Erard de la Marca, bisbe de Lieja i arquebisbe electe de València. Bruges, 4-VI-1520, a Erasme de Rotterdam. Lovaina, 1520, al Princip Fernando, Archiduc d'Austria.

Lovaina, 19-I-1522, a Erasme. Bruges, 1-IV-1522. Lovaina, 8-VII-1522, a Cranevelt. 7-VII-1522 a Enric VIII d'Anglaterra. En la festa de Sant Llorènc, de 1522, a Cranevelt. Bruges, 22-II-1523, a Cranevelt. 5-IV-1523, a Catalina d'Espanya, reina d'Anglaterra. Oxford, 7-X-1523, a son amic Miranda. Bruges, 6-VII-1523, a Jordi Halewyn. Oxford, 7-X-1523, a Catalina, reina d'Anglaterra. 15-XII-1523, al Cardenal Wolsey. Londres, 1523, a Carlos Monjoy. Oxford, 1523-24, a Gonzalo Tamayo. Londres, 1-1524, a Gil Wallop. Oxford, 15-III-1524, a Gilbèrt Cognato. Bruges, festa de la Dedicació, a Cranevelt. Bruges, 1-VII-1524, a Maria Tudor, filla d'Enric VIII.

Les esmentades fins ací donen una clara idea de l'itinerari de Joàn Lluís; cal resignar-se a no poder seguir-lo i triar alguna carta de les darreries dels seus temps, així: Bruges, 1538 al Duc de Béjar i Comte de Belalcázar. Breda, 1538 a Don Simó Gryneo. 16-XII-1538, a Joàn Maldonado. Vives morí l'any 1540; abans d'aquell any havia escrit una carta, sense data, a Gaspar de Castro i atres a diferents amics. Donya Mencía de Mendoza, ajudava a la viuda de Vives que vivia estretament. Com Margarita de Valldaura, la "clara matrona" segóns se la titulava en una carta, coneixia ben be el desíg de son marit, que ya es trobava en el seu acabament, de que la seua obra —que fon pòstuma— "*De veritate fidei christianae*", açò es, "De la veritat de la fe cristiana", fora coneguda del sant Pare, Paul III, el susdit Carnevelt li escrigué, des de Malines, en 1543, oferint-li-la. Esta gran obra apologètica va ser impresa en Bruges, 1543 i Basilea; en Lyó en 1551 i 1639 i en les edicions d'*Opera omnia* diferents vegades, i ha produït una copiosa bibliografia.

Joàn Lluís Vives, l'any 1518 —havia naixcut en 1492— dirigia al Comte d'Oliva l'opuscle que, traduït, diu: "Del temps en qué naixqué Crist" i aquell atre "*Clypei Christi Descriptio*", açò es, descripció del clipeu o escút, a la manera del que Virgili feu de Vulcà. Començava la seua gran obra humanista en aquella línia i l'acabava així en aquell esmentat tractat sobre la Veritat de la Fe cristiana, la seua producció pòstuma.

Era tota una línia d'ortodòxia; en València passaràn moltes coses en l'orde politic —la desgràcia dels pobles— durant els anys esmentats ací. Un paralelisme cronologic, dels anys 1519-1527, que verén, entre atres coses, la Germania, aquell alçament dels moros de Benaguacil i demés successos d'este Reine; i allà la serenor de Lovaina, de Bruges o de Malines; eren molt clars fenomens que caldria no oblidar quan es fan juíns sobre les circumstàncies d'aquells temps.

L'editor, rebuscador i traductor enriqué el seu llibre én unes notes bibliogràfiques ben objectives i oportunes.

Marca registrada

FEDERÍC GIMENO PALÉS

FÀBRICA ESPANYOLA DE COLORS PER A
CERÀMICA - ESMALTS - VIDRE

ESPECIALITATS EN COLORANTS PER A TAULELLETS

Av. del Cementeri, 8 i 10 - Tel. 154 62 86 - MANISES (València - Espanya)

- ELECTRODOMÈSTICS
- TELEVISIÓ
- RÀDIO
- SO
- MATERIAL ELÈCTRIC
- LAMPISTERIA

PRIMERÍSSIMES MARQUES
COMPTAT I DETERMINIS

I els nostres tallers d'electrònica i electricitat a la seua disposició

Salvador Ginér, 4

Tels.: Tallér i oficines, 331 30 06. Establiment, 331 32 57

VALÈNCIA - 3

MUÑOZ

PAPERERIA - LLIBRERIA

- OBJECTES D'ESCRITORI
- MATERIAL ESCOLAR
- IMPRESOS COMERCIALS

Major, 61 - Telefon 287 11 58

GANDIA

Raconét de la llengua valenciana

Per Miquèl Adlert Nogueròl

¡Ya ha arribat el moment!

El moment tan ansiat pels valencians des de que, com el Palletér, llanci el crit d'independència del català per a la llengua valenciana. Crit que, com el del Palletér el Pare Rico, replegà Xaviér Casp que fon l'impulsor per a que yo publicara «En defensa de la llengua valenciana», on yo propugnava una total valencianitat per a l'idioma valencià, al que correspòn una gramàtica sense dependències catalanes. Per a lo que exposava unes instruccions i unes sugerències, les quals, dutes per Xaviér Casp a l'Acadèmia de Cultura Valenciana, foren la llavor per als estudis, rigorósament científics, que han fruitat en l'ortografia, com a primera part de l'aludida Gramàtica.

MURTA, que ha vingút publicant-se, com en la primera pàgina constava, segòns el citat llibre meu, hui s'honora én les primícies, no sòlament de ser la primera publicació que usa l'ortografia de l'Acadèmia, sinó, mes encara, én la primícia, que també oferix als lectors, abans de l'edició, de publicar a continuació l'ORTOGRAFIA VALENCIANA, primera part de la GRAMATICA de la Llengua Valenciana, per l'Acadèmia de Cultura Valenciana.

Com el Palletér se'n tornà a Paiporta quan acollí son crit la Junta, cedíxc hui el meu «Raconét de la llengua valenciana» a l'Acadèmia de Cultura Valenciana.

ORTOGRAFIA

de l'Acadèmia de Cultura Valenciana

SECCIÓ DE LLENGUA I LITERATURA

NOTA PRELIMINAR

La Secció de Llengua i Literatura de l'Acadèmia de Cultura Valenciana, conscient del seu comés en estos instants que poden ser transcendents per a l'afirmació de la tan autèntica com indiscutible cultura valenciana, presenta ací un nou pas regulador que te com a meta la llengua valenciana culta i digna, tant de ser parlada com escrita. I hem dit «un nou pas» perquè la llengua, com a fet social viu

que es, està en constant evolució que cal seguir sense travar, respectant tot lo respectable mentres se propòn el rebúig de lo què, per corrupció, no mereixca tal respecte.

Per açò, hem partít de l'atenció directa de la llengua actual de qualsevòl lloc valencià parlant del nostre poble i també, naturalment, del material literari i del peculiar sobre la llengua valenciana del que la llarga història nos ha fet hereus.

Ací oferím el treball, després de ser acordada la

seua publicació per l'Acadèmia de Cultura Valenciana, al que seguiràn els atres necessaris per a completar la Gramàtica, el Vocabulari i el Diccionari que tan indispensables considerém.

Per a tot açò, demaném la comprensió, l'ajuda i la confiança d'este poble nostre, perquè estém convençuts que sap que, per a ser, no pot renunciar a res de lo que'l fa ser i de lo que'l pot fer ser qui es i vol ser.

I ORTOGRAFIA

En valencià, les lletres son:

<u>Lletra</u>	<u>Nom</u>	<u>Eixemple</u>
a	a	aigua
b	be	barca
c	ce	cendra, casa
ç	cedeta	llançar
ch	che	chica
d	de	dacsa
e	e	era, tendre
f	efe	figuera
g	ge	gàbia, ginér
h	haig	herba
i	i	idea
j	jota	jornada
k	ka	kilo
l	ele	lectura
ll	elle	llanda
m	eme	mare
n	ene	navaixa
ny	enye	nyespla
o	o	òpera, sopa
p	pe	pedra
q	qu	quatre, queda
r	ere	cara
rr	erre	carro
s	esse	Senyera, posa
t	te	terme
u	u	una
v	ve	vell
x	xe	bruixa
y	i grega	yo
z	zeta	zero, atzucàc

S'escriu B (batre)

1. En inicial i interior de paraula: badalla, acaba, dubte.
2. En els prefixos AB, OB, ABS, OBS, SUB: ab-cés, obtús, abstracte, obstaculisar, subproducte.
3. Davant de D, en diferent sílaba, posarém B i no P: abdica, abdomen.

4. Mai en posició final de paraula, encara que en derivar (en el plural se conserva) se transforme en B:

- arap, no arab, pero arabisar
- verp, no verb, pero verbàl
- mossarap, no mossarab, pero mossarabisme

S'escriu C

1. En so de [k] (colp)
 - 1.1 Inicial i interior de paraula davant de A, O, U: casa, cosa, cult, ficar, recòrt, ocúlt.
 - 1.2 En principi de sílaba formant els grups consonàntics CR, CL: crida, clau, dimecres, proclama.
 - 1.3 Davant de C, D, S, T, Z: acció, anècdota, dacsa, actua, eczema.
 - 1.4 En final de paraula, encara que en derivar (en el plural se conserva) se transforme en G o se conserve:
 - atàc, no atàg, pero ataca
 - prolec, no proleg, pero prologa
 - fanc, no fang, pero fangós
2. En so de [s] (cendra)
 - 2.1 Inicial i interior de paraula, davant de E, I: cel, cinc, incèrt, província.
 - 2.2 Davant de A, O, U escriurém ç (cedeta): caçar, llançòl, vençút.
 - 2.3 En posició final de paraula, escriurém ç, sempre que en derivar s'escriga C:
 - capàç, capacitat
 - comèrç, comerciar

S'escriu Ç

(Vore C, 2.2 i 2.3.)

S'escriu CH

1. En so de [ç] (chic)
 - 1.1 Inicial i interior de paraula entre vocals o darrere de consonant: chufa, Chirivella, clòchina, archíu.
 - 1.2 En final de paraula escriurém IG o G (vore G, 3).
2. En so de [k] (March)
 - 2.1 En posició final de paraula, en els pobles i llinages que la tenen per tradició: Albuixéç, Albiàch.

S'escriu D (dit)

1. En principi i mig de paraula: donar, idea.
Excepte en derivats de AT grec (atles, atleta, atmosfera, etc.) i d a v a n t de Z (batzoles, dotze).
2. En el grup consonantic DR: dragó, moldre.
3. Mai en posició final de paraula, encara que en derivar s'escriga D:
 - vert, no verd, pero verdor
 - reverent, no reverénd, pero reverenda

S'escriu F (falla)

1. Inicial, interior i fi de paraula: fer, corfa, bufa, baf.
2. En posició final de paraula, encara que en derivar (en el plural se conserva) se transforme en V o se mantinga:
 - serf, no serv, pero servir
 - tuf, no tuv, pero atufar

S'escriu G

1. En so de [g] (gat)
 - 1.1 Inicial i interior de paraula davant de A, O, U (sòlament G): gàbia, got, gust, regal, engolir, aigua.
 - 1.2 Inicial i interior de paraula davant de E, I (GU): guerra, guisar, figuera, esguita.
 - 1.3 Davant de UE, UI, portarà dièresis la U quan se pronuncia: aigües, llingüistic.
 - 1.4 En principi de paraula o de sílaba, en els grups consonantics GR, GL: gràcies, glop, agrana, regle.
 - 1.5 Davant de D, M, N: Magdalena, fragmentar, insignificantia.
Excepte en cultismes com: acmé, dracma, estriquina, icnografia, tecnic, anèdota, sinèdoque i derivats.
 - 1.6 Mai en posició final de paraula, encara que en derivar (en plural se conserva) s'escriga G:
 - amic, no amíg, pero amiga
 - rec, no reg, pero rega
 - amàrc, no amàrg, pero amargor
 - sanc, no sang, pero sangrent

2. En so de [g̃] (girar)

- 2.1 En posició inicial de paraula i interior davant de E, I: mege, argila, gel, ginér.

Excepte davant de -ecc-, -ect- (objecció, objectiu i algunes mes), i atres noms de procedència grega o bíblica: Jesús, Jeroni, Jeremies, Jerusalem, jerarquia, jeroglífic.

- 2.2 En el grup IG en mig de paraula davant de G (formes dels verps acabats en -gir): afigga, rigga, frigga.

- 2.3 En posició final de paraula la G darrere de I no es sonora, encara que en rivar se transforme:

— mig, pero migér
— oréig, pero orejar

- 2.4 No escriurém TG/TJ perquè en valencià no hi ha mes que un so africà sonor, representat per G/J en qualsevòl posició:

— viage, no viatge
— juge, no jutge
— llenguage, no llenguatge

3. En so de [č] (roig)

- 3.1 En final de paraula en el grup IG darrere de A, E, O, U o de consonant, sempre que la I siga àtona i muda: vaig, veig, goig, fuig, Elig, Barig. (Excepte Calig i Tirig en les que la I del grup se pronuncia.)

- 3.2 En posició final de paraula, darrere de I tònica: desíg, frig.

- 3.3 En posició final de paraula aparéix sempre [č], representat per IG, G, encara que en derivar se transforme en la sonora corresponent (G davant E, I, i J davant A, O, U), o se mantinga (CH en tots els casos):

— trepíg, trepigen
— mig, mija
— depàig, despachar

S'escriu H (heretar)

No te cap de so.

1. En principi i mig de paraula, en les que sent etimològica s'ha conservat per l'us: herba, hui, hivèrn.

Excepte: huit, huitava, huitanta (que no es etimològica).

2. No l'escriurém en aquelles paraules que a pesar del seu oríge etimològic, s'han escrit així des d'un principi: avorrrir.

S'escriu J (jardí)

1. En posició inicial i interior de paraula davant de A, O, U: jaqueta, jove, jugar, puja, rajola, ajunta.
2. Davant de -ecc-, -ect-: objecte, objecció, subjecte, objectiu (vore Y, 4).
3. Davant de E (vore G, 2.1).
4. No escriurém TJ (vore G, 2.4), sinó J:
 - plaja, no platja
 - mijja, no mitja
5. Darrere del prefix AD: adjacent.

S'escriu K (York)

1. Només en paraules d'orige estranger o tècniques: Kant, kilo.

S'escriu L (lenta)

1. En inicial de paraula: local, líquit.
2. En interior i fi de paraula: almagasén, dol.
3. En els grups consonants BL, CL, FL, GL, PL: blau, clau, flama, glop, plat, noblea, aclamar, unflar, aglutinar, aplanar.

S'escriu LL (llanda)

1. En inicial i interior de paraula: llet, lliberal, filla, rella, poll, manóll.
2. No escriurém TLL, que ha desaparegüt en l'evolució de la llengua valenciana:
 - bolletí, no botletí ni butlletí
 - ralla, no ratlla
 - billét, no bitllét
 - rollo, no rotllo

S'escriu M (mana)

1. En inicial i interior de paraula: mar, mestre, flama, camí, fum, estém.
2. Davant de P, B, M: rompre, gamba, immortal.
Excepte en paraules compostes que ajunten N final a M inicial: enmíg, granment.
3. En el prefix circum- quan li seguix atra consonant: circumstància, circumnavegació, circumferència.
4. Mai davant de V ni F: enveja, enfrontar. (Excepte: triumvir. Vore N 2 i M 3.)

5. No escriurém el grup TM, representant M doble, que ha desaparegüt en la llengua valenciana:

— semana, no setmana
— sometre, no sotmetre

6. No escriurém el grup MP sinó sòlament N quan la pronunciém, encara que per raons etimològiques s'haja usat:

— atentar, no atemptar
— pronte, no prompte

Com a excepció, per a evitar confusions, escriurém: compte (cast. cuenta), comte (cast. conde) i conte (cast. cuento), tots ells pronunciats [kónte].

S'escriu N (nas)

1. En inicial, interior i fi de paraula: niu, lluna, mon.
2. Davant de F en els prefixos CON, EN, IN: confiar, enfadar, inflamar.
Excepte els cultismes: émfasis, emfisema, emfiteusis, àmfora.
3. Davant de consonant, excepte B, M, P: enveja, confít, planta, gandúl.
4. Davant de M per excepció, en paraules que ajunten N final a inicial: enmíg, granment.

S'escriu NY (pany)

1. En inicial, interior i fi de paraula: nyespla, pinyó, riny.

S'escriu P (posar)

1. En posició inicial de paraula: puny.
2. En interior de paraula davant de T, C, Ç, S, N: concepte, concepció, capçal, hipnotic, eclipse.
Excepte: dissabte, dubte, sobte.
3. En els grups consonants PR, PL: plou, prou, apropiar, omplir.
4. En posició final de paraula, encara que en derivar (en el plural se conserva) se transforme en B o se mantinga:
 - cap, no cab, pero cabút
 - llop, no llob, pero lloba
 - colp, no colb, pero colpejar
 - adop, no adob, pero adobar

S'escriu Q (quinze)

1. En inicial i interior de paraula, seguida de U muda, davant E, I: queixa, quilàt, alqueria, séquia.

Si la U se pronuncia, du dièresis, com se diu en el núm. 3.

2. En inicial i interior de paraula, davant de U àtona seguida de A, O, formant diftònc: quatre, quociént.
Excepte: ipecacuana i els derivats de cuiro, cuina, evacuar, conspicu, perspicu, proficu, vacu, promiscu.
3. En inicial i interior de paraula, quan una U àtona vaja seguida de E, I, i s'haja de pronunciar, portarà dièresis: quèstió, obliquitàt.

S'escriu R

1. En so de [r̄] (carreter)
 - 1.1 En inicial de paraula: roda, rajola.
 - 1.2 En interior de paraula darrere de M, N, S: somrís, enriquir, israelí.
2. En so de [r] (cara)
 - 2.1 En interior i final de paraula: mira, cura, cor, dolor.
 - 2.2 En els grups BR, CR, GR, TR, PR: brot, cru, gran, traure, propi, arbre, recriar, agranar, batre, comprar.

S'escriu RR (guerra)

1. En posició intervocàlica: carro, errar.

S'escriu S

1. En so de [s] (saló)
 - 1.1 En inicial de paraula: solt, sabút.
 - 1.2 Darrere de consonant: ansa, dacsà.
 - 1.3 Darrere dels prefixos llatins i grecs: ante-, contra-, sobre-, supra-, uni-, bi-, tri-, anti-, hipo-, para-, mono-, di-, tetra-, poli-, etcétera, i de la A en valor negatiu: asilabic.
 - 1.4 En final de paraula encara que en derivar se conserve senzilla per transformar-se en sonora o se duplique per continuar sorda:
 - mes, mesos
 - nas, nassos
2. En so de [z] (cosa)
 - 2.1 En posició intervocàlica: casa, promesa.
 - 2.2 En els prefixos DES-, DIS-, seguits de vocàl, H o consonant sonora: desaiguar, desheretar, desviure.

2.3 En els participis: d'entés, entesa, entesos, enteses; d'imprés, impresa, impresos, impreses.

- 2.4 En derivats de gentilicis:
 - andalús, andalousos
 - francés, francesos

S'escriu SS (passar)

1. En posició intervocàlica: posseir, massa.
2. En les paraules començades pels sons a + s (ass) + atra vocàl: assimilar.
Excepte: ase, Àsia, asil, i darrere del prefix negatiu A- (que se pronuncien S sorda): asimetric.
3. En els sufixos -issim, -íssima: boníssim, cregudíssima.
4. En les paraules acabades en -assa, essa, -issa: carcassa, marquessa, chilladissa.
5. En alguns derivats de les paraules que acaben en -as, -es, -is, -os, -us:
 - cabàs, cabassos
 - pastís, pastissos
 - gos, gossos
 - tramús, tramussos
 - espés, espessos
6. En el femení dels substantius que signifiquen ofici, professió, dignitat, títol o carrec:
 - abàt, abadessa
 - princip, princesa
 - mestre, mestressa
7. En els plurals i femenins de paraules que acaben en -as (augmentatius), -is:
 - grandàs, grandassa, grandassos, grandasses
 - pastís, pastissos, pastissér
8. Darrere dels prefixos des-, dis-, seguits de paraula que comence per S: dessecàt, dissoldre.

S'escriu T (tornar)

1. En inicial i interior de paraula: toca, costella, setze.
2. En el grup consonàntic TR: truc, atraure.
3. En el prefix grec AT-: atmosfera (vore D, 1).
4. Davant Z: dotze.
5. En posició final de paraula posarém sempre T encara que en derivar se transforme en D o se conserve:
 - fort, fortalea
 - cert, certea
 - calit, no calid, pero caliditat
 - abàt, no abàd, pero abadia

S'escriu V (vindre)

1. En inicial i interior de paraula: velocitat, cavall.
2. En les terminacions del preterit imperfecte d'indicatiu: -AVA, -AVES, -AVA, -AVEM, -AVEU, -AVEN, de tots els verps.
3. Mai en posició final de paraula encara que en derivar s'escriga v:
— serf, no serv, pero servir

S'escriu X

1. En so de [s] (eixida)
 - 1.1 Darrere dels diftongs decreixents AI, EI, OI, UI: caixa, creixer, coixo, afluixar.
 - 1.2 Darrere de I: pixar, segueixen, vixca.
 - 1.3 En els increments incoatius de la 3.ª conjugació (-ixc-, -ixqu-): oferixca, servixques.
 - 1.4 En final de paraula: exigix, ix.
2. En so de [ks] (text)
 - 2.1 Entre vocals: reflexió, axial.
 - 2.2 En posició final, en algunes paraules: perplèx, prefix.
3. En so de [gz] (exacte)
 - 3.1 En el prefix EX-, seguit de vocal, H o consonant sonora: examinar, exhortar, exlibris.

S'escriu Y (yo)

1. En posició inicial de paraula davant de vocal: yuxtaposar.
2. Entre vocals: epopeya, apoyar.
3. En el dígraf NY per a representar el so de [n]: pinya, puny.
4. Davant de -ecc-, -ect- (vore en J, 2-les excepcions): inyecció, abyecció, proyecte.
5. En final de paraula en els pobles i llinages que la tenen per tradició: Alcòy, Montròy, Gay.

NAYOR	
Rosita Navarro Ortiz	
FÀBRICA DE PUNT	
Navarro Daràs, 25	Tel. 243 09 60
Apartat de Correus 78	CARCAIXENT

S'escriu Z (zero)

1. En inicial i interior de paraula: zona, atzucac.
2. En totes les paraules començades pel prefix ZOO-: zoologia.
3. En les terminacions -zoari, -zoic: protozoari, benzòic.

A P O S T R O F

Es un signe ortogràfic que's posa a l'unir certes paraules, elidint una vocal.

Les paraules que poden presentar la forma apostrofada son:

1. Els pronoms personals debils ME, TE, SE, LO, NOS, LOS, NE.
 - 1.1 Darrere de verp que acabe en vocal: porta'm, penja'n.
 - 1.2 Davant de verp que comence per vocal o haig: s'entén, s'haguera.
 - 1.3 En les combinacions binàries i ternàries de pronoms: se'n va, se'ls hi menja.
 - 1.4 Darrere de les paraules següents: QUE, QUI, SI, NO, TU, YO, ELLA: que'n te, qui'l crida, si'm creu, no'ls veu, tu'n vols, yo'n menja, ella'm porta.
Excepte: quan al pronòm debil li segueixca un verp que comence per vocal o haig, en este cas tindrà preferència el verp sobre les atres: qui l'escriu, i no qui'l escriu; yo n'envie, i no yo'n envie.
Excepte: el pronòm LA, quan el verp següent comence per I o U àtones, que no's reduirà: la inscribien, i no l'inscribien: la untaven, i no l'untaven.
2. Els articles determinats EL i LA davant de paraula que comence per vocal o haig: l'home, l'industrial, l'espiritista.
Excepte: quan al pronòm debil li segueixca, la integritat.
Davant del nom de les vocals: la a, la o.
Davant de HOST, IRA, UNA (hora): la ira, la una.
Davant de paraules que comencen per U semiconsonant: el huit.
Les preposicions A, DE, PER mes l'article EL formen les contraccions AL, DEL, PEL.
3. La preposició DE davant de paraules que comencen per vocal o haig: d'estar, d'ahir, d'havér.
Excepte quan li segueixca una paraula que comence per U semiconsonant: de hui.

DIÈRESIS

Es un signe ortogràfic que's col·loca damunt de la I o la U, indicant unes voltes que no hi ha diftònc i altres que sí: *paísage, següent*.

Quan en la mateixa vocal coincideixquen les regles d'accentuació i de la dièresis, tindrà preferència l'accent sobre la dièresis: *raím, peúic*.

Col·locació:

1. Quan la I o la U van darrere d'una altra vocal i no formen diftònc éen elles: *veínat, raímér, aúrtar*.
2. Quan la U —no muda— va darrere de G o Q seguida de E, I: *següent, llingüística*.

No la posarém en els següents casos:

1. En els verps de la tercera conjugació que acaben en -air, -eir, -oir, -uir, en els quals la I de la terminació es tònica i, per consegüent, no forma mai diftònc:
agrairieu (a-gra-i-ri-eu)
beneixca (be-ne-ix-ca)
conduirém (cin-du-i-rém)
2. Quan va darrere dels prefixos:
coincidíx (co-in-ci-díx)
reimprimir (re-im-pri-mir)
contraindicar (con-tra-in-di-car)
3. Quan la I forme part dels sufixos -isme, -ista, -iste, -ible, tots éen I tònica:
egoisme (e-go-is-me)
altruista (al-tru-is-ta)
altruiste (al-tru-is-te)
conduible (con-du-i-ble)
4. Quan la I forme part dels sufixos -isar, -isant, -isat:
europeisar (eu-ro-pe-i-sar)
europeisant (eu-ro-pe-i-sant)
europeisat (eu-ro-pe-i-sàt)
5. Quan la U forme part de la terminació llatina -um:
simpòsium (sim-pò-si-um)
harmòniúm (har-mò-ni-um)

ACCENTS

1. En valencià hi ha dos classes d'accents gràfics: (´) agút i (˘) greu, que's col·locaràn respectivament sobre les vocals tancades i obertes.

2. Segóns on recaiga l'accent fonetic, les paraules poden classificar-se en: agudes, planes i esdrúixoles.

2.1 Agudes: porten l'accent fonetic en l'última sílaba i duen accent gràfic sempre: *aném, escriú, agút*. A fi de simplificar la quantitat dels accents gràfics, *no s'accentuaràn*:

- 2.1.1 Els plurals aguts de paraules agudes: de camí, camins; de carrér, carrers. I, naturalment, aquelles que se transformen en paraules planes: de rebúig, rebujos.
- 2.1.2 Les terminacions en: -AR, -IR, -OR i -UR (*); cantar, ahir, amor, futur, amar, omplir, dolor, segur.
- 2.1.3 Les paraules acabades en -ant, -ent, -int (excepte els adverbis en -ment. Vore 3): anant, esperant, solvent, entenent, eixint, imprimint.
- 2.2 Planes: porten l'accent fonetic en la penúltima sílaba i no duràn accent gràfic cap d'elles: fonetic, llibre, escriure.
- 2.3 Esdrúixoles: porten l'accent fonetic en l'antepenúltima sílaba i totes elles duràn accent gràfic: ànima, gramàtica.
3. Els adverbis acabats en -ment i les paraules compostes, seguiràn les regles generals d'accentuació:
 - de càlida, càlidament
 - de natural, naturalment
 - aiguardent
 - portamaletes
4. Les formes compostes de verp i pronòm no duràn mai accent gràfic: tingau-ne, agarreulo, posem-ho, compreu-nos-les.
5. Els monosílaps no porten accent gràfic, excepte quan càpia la possibilitat de varies interpretacions, i en tal cas s'escriurà segóns el següent orde: verp, substantiu. Facilitém una llista (sempre provisional) dels mes usuals:
 - éen (preposició equivalent a CON castellà)

RICART CERVERA

Poligon Vara de Quart

VALÈNCIA

- més (adverbi de quantitat)
- qué (pronòm interrogatiu i relatiu que duga preposició)
- nét (substatíu parentíu)
- sòl (substantius equivalents a SUELO castellà i a nota musical)
- té (del verp tindre)
- véns (del verp vindre)
- véu (del verp vore, 3.ª persona singular del preterit perfecte d'indicatiu)

Recalquéu que de no existir en la frase tal confusió, no s'accentuaràn.

* Dins d'estes terminacions hi ha algunes paraules (cultismes, tecnicismes o neologismes) que son planes, com: nomenclator, cludator, diaspor, cruor, carnivor, herbivor, insectivor, fumivor, sicomor, condor, semafor, barbar (ant. barbre), tartar (ant. tartre —els nadius i lo propi de Tartària— i tartrà —el bitartrat de potassi), martir (ant. martre) i, per lo matéix, protomartir, etc.

G U I Ó

El guió es el signe ortografic (-) que's coloca entre dos o mes elements d'una paraula per a distinguir-los.

Usaréu el guió:

1. Per a separar les paraules per sílabes en final de línia.
2. Per a unir els pronoms que van darrere (enclitics) del verp.
 - 2.1 Quan el verp acaba en diftònc o en consonant i li seguix un pronòm: mireu-les, penjar-se'n.

- 2.2 Quan el verp acaba en vocàl i el pronòm comença per consonant: menja-te'l, prengau-ne.
- 2.3 Quan el verp acaba en vocàl i seguixen els pronoms HO, HI: mira-ho, porta-hi.
3. En alguns noms composts a on els elements dels quals no estàn totalment integrats: critic-bibliografic, historic-cientific.

Calàix de les paraules

El que conega paraules valencianes de poc us pot fer que no es perguen enviant-nos nota de la paraula, el significat i el poble o comarca on la diuen. Tot lo que repleguém serà material per a aportar a l'Acadèmia de Cultura Valenciana.

Com acuse de recibo i per a estimul d'uns atres, publicarem el nom i la població de son domicili de qui nos envie paraules a:

MURTA

Calàix de paraules

Croniste Carreres, 9, 7.º, G

València-3

Nos han enviàt paraules:

Antoni Blázquez Herrero. Alfonteguilla.

Francésc Ruíz López. València.

Rafaela Martínez Serrano. València.

Salvador Moreno Sevilla. València.

MODES COSTURA

METRIN

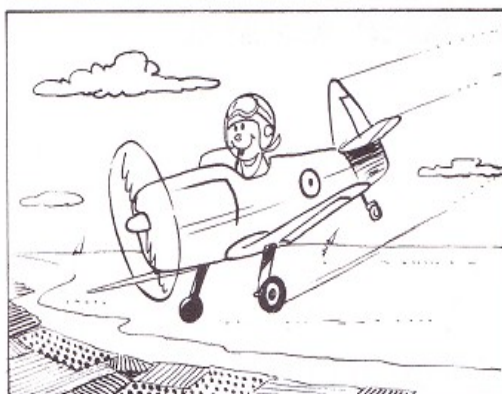
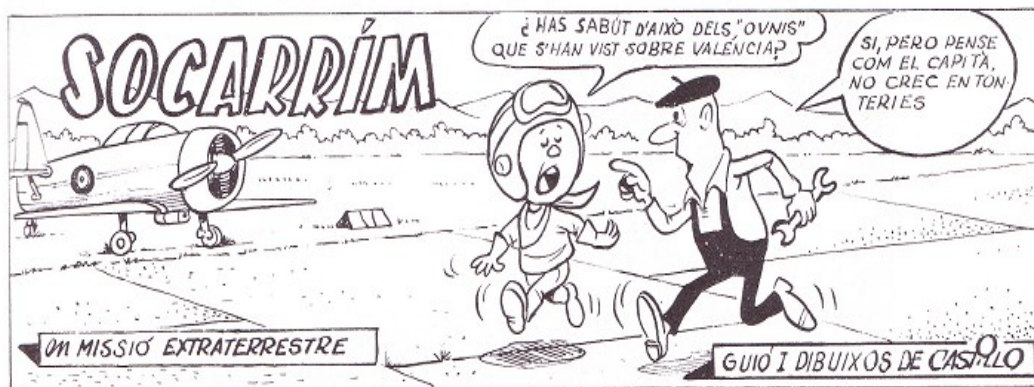

**ESPECIALITAT
EN TALLESS GRANS**

BOUTIQUE

En Llop, 6 — VALÈNCIA - 2 — Telefon 322 75 01

PREMI ANGEL VILLENA 1979

(Se continuarà)

Tractaments de protecció anticorrosius.
Revestiments especials per a la Indústria nuclear.
Assessorament.
Estudis tècnics.

dominguis

APLICACION DE PINTURAS Y REVESTIMIENTOS ESPECIALES, S.L.

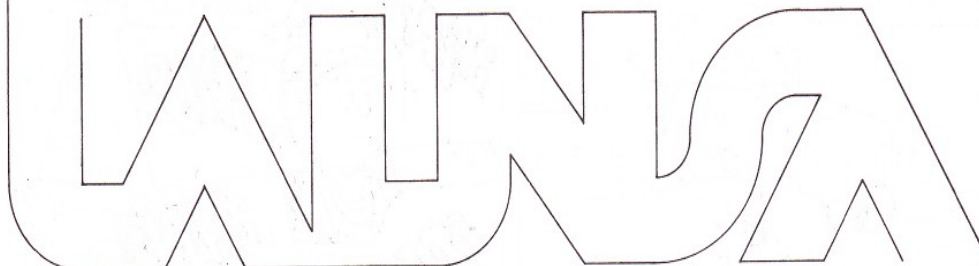
Malabuche, 6. Tels. 326 87 18-325 23 18. VALENCIA-7

- Neteja d'edificis, equips i instal·lacions nuclears en fase de construcció i de muntatge.
- Manteniment de neteja en explotació.
- Neteja especial per a acer inoxidable i galvanisats.
- Neteja mecanisada de vials i exteriors.
- Treballs i servicis auxiliars per a acondicionament i conservació d'instal·lacions.
- Servicis de brigades contra incendis.

Malabuche, 4
Tels. 326 87 18 - 325 23 18
VALENCIA-7

WISA

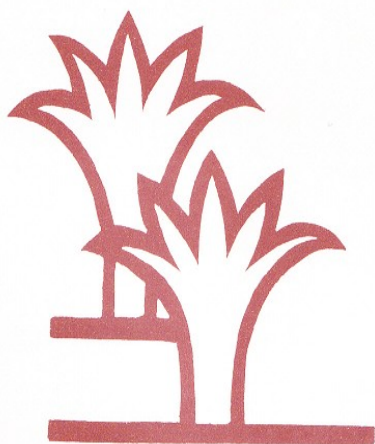
LIMPIEZAS Y ACONDICIONAMIENTOS INDUSTRIALES, S.A.

APARTAMENTS

VISITE
PIS
PILOTO

**Des de 100.000 pessetes d'entrada
i el preu d'un lloguér mensual**

**Zones verdes,
parc infantil,
parking: tot acabat,
pistes de tennis il·luminades.
I la piscina ab l'aigua il·luminada.**

BREZO NOVA CANET està junt a Canét de Berenguér (la millor platja natural de València). Exactament a 35 km. per l'autopista de Barcelona, l'accés mes rapit de València. I sense peage.

PROMOTORA CANET, S. A.

Conde Peñalver, 17
Teli. 401 17 50
MADRID - 6

Croniste Carreres, 9, baix, esq.
Teli. 321 44 20
VALÈNCIA - 3

En urbanisació
CANET DE BERENGUER

